

**SAVUNMA SPORU YAPAN BİREYLERDE SPORTMENLİK
DAVRANIŞLARI İLE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ (ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nazmi DUYGU

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**MERSİN
ŞUBAT-2022**

**SAVUNMA SPORU YAPAN BİREYLERDE SPORTMENLİK
DAVRANIŞLARI İLE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİNİN
İNCELENMESİ (ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Nazmi DUYGU

**MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

**Danışman
Prof. Dr. MEHMET ÇAĞRI ÇETİN**

**MERSİN
ŞUBAT-2022**

ÖZET

SAVUNMA SPORU YAPAN BİREYLERİN SPORTMENLİK DAVRANIŞLARI İLE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİN İNCELENMESİ (ŞIRNAK İLİ ÖRNEĞİ)

Bu çalışmada, savunma sporu yapan bireylerin sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeylerin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 2021-2022 yılında Şırnak Gençlik Spor ve İl Müdürlüğünde savunma branşlarında (Muaythai n=54, Kick Boks n=63, Wushu n=72, Taekwondo n=50, Karate n=32, Judo n=65, Boks n=105) 303 erkek (%68,7), 138 kadın sporcu (%31,3) olmak üzere toplamda 441 kişi oluşturmaktadır. Verilerinin toplanması üç basamaktan oluşmaktadır. İlk basamakta, sporcuların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik "Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır. İkinci basamakta sporcuların sportmenlik yönelimlerini belirlemek amacıyla "Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği" kullanılmıştır. Üçüncü basamakta ise Empatik Eğilim durumlarını tespit etmek için sporculara "Empatik Eğilim Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırmada yararlanılan ölçeklerinin güvenilirliği, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Veriler, çevrimiçi olarak form ve anketler üzerinden toplanmıştır. Verilerin analizi için kayıp değerler ve uç değerler incelenmiştir. 441 anket ile ilgili analizler gerçekleştirilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Kayıp veriler ve uç değerler kontrol edilmiştir. Verilerin, normallik varsayımını sağladığı görülmüştür. İkili karşılaştırmalarda t testi, çoklu karşılaştırmalarda One-Way Anova, farklılığın kaynağının belirlenmesinde Tukey ve LSD testleri kullanılmıştır. İlişkisel model kapsamında ise korelasyon ve regresyon yöntemlerine başvurulmuştur. Yapılan analizler sonucunda, sportmenliğin alt boyutlarında anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.05$). Sporcuların yaşları arttıkça sportmenlik yönelimlerinin de arttığı, eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal normlara uyum seviyesinin de arttığı saptanmıştır. Empatik eğilim düzeyinde cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur ($p < 0.05$). Aynı zamanda eğitim seviyesi yükseldikçe empati eğilimlerinin yükseldiği saptanmıştır. Sportmenlik yöneliminin alt boyutlarından olan sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı ile rakibe saygı düzeyi arttıkça, empatik eğilimin de arttığı tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Sportmenlik, Empati, Savunma sporları

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Çağrı ÇETİN Eğitim Bilimleri Enstitüsü/ Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin Üniversitesi, Mersin.

ABSTRACT

EXAMINATION OF SPORTSMANING BEHAVIORS AND LEVELS OF EMPATHIC TENDENCIES OF INDIVIDUALS PLAYING DEFENSE SPORTS (SIRNAK PROVINCIAL EXAMPLE)

In this study, it was carried out to examine the sportsmanship behaviors and empathic tendency levels of individuals who do martial arts. The sample of the research is in the defense branches (Muaythai n=54, Kick Boxing n=63, Wushu n=72, Taekwondo n=50, Karate n=32, Judo n=65, Boxing n= in Şırnak Youth Sports and Provincial Directorate in 2021-2022). 105, 303 men (68.7%) and 138 women athletes (31.3%) constitute a total of 441 people. Data collection consists of three steps. In the first step, "Demographic Information Form" was used to determine the demographic information of the athletes. In the second step, "Multidimensional Sportsmanship Orientation Scale" was used to determine the sportsmanship orientation of the athletes. In the third step, the "Empathetic Tendency Scale" was used to determine the Empathic Tendency status of the athletes. The reliability of the scales used in the research was examined by calculating the Cronbach Alpha internal consistency coefficient. Data were collected online through Google forms and surveys. For the analysis of the data, missing values and extreme values were examined. Analysis of 441 questionnaires was carried out. It was decided to apply parametric tests by looking at the kurtosis and skewness values. Missing data and outliers were checked. The data were found to satisfy the assumption of normality. T-test was used for pairwise comparisons, One-Way Anova for multiple comparisons, Tukey and LSD tests were used to determine the source of the difference. For the analysis of the data, missing values and extreme values were examined. Analysis of 441 questionnaires was carried out. It was decided to apply parametric tests by looking at the kurtosis and skewness values. Missing data and outliers were checked. The data were found to satisfy the assumption of normality. T-test was used for pairwise comparisons, One-Way Anova for multiple comparisons, Tukey and LSD tests were used to determine the source of the difference. For the analysis of the data, missing values and extreme values were examined. Analysis of 441 questionnaires was carried out. It was decided to apply parametric tests by looking at the kurtosis and skewness values. Missing data and outliers were checked. The data were found to satisfy the assumption of normality. T-test was used for pairwise comparisons, One-Way Anova for multiple comparisons, Tukey and LSD tests were used to determine the source of the difference. Correlation and regression methods were used within the scope of the relational model. As a result of the analysis, significant differences were found in the sub-dimensions of sportsmanship. ($p < 0.05$). It has been determined that as the age of the athletes increases, their sportsmanship orientation also increases, and as the education level increases, the level of compliance with social norms also increases. In terms of gender at the level of empathic tendency significant differences were found ($p < 0.05$). At the same time, it was determined that as the education level increased, the empathy tendencies increased. sportsmanship orientation of the sub-dimensions compliance with social norms, respect for rules and management, and respect for the opponent It has been determined that the higher the level of empathy, the higher the empathic tendency.

Keywords: Sportsmanship, Empathy, Defense sports

Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Çağrı Çetin, Mersin University, Institute of Educational Sciences / Physical Education and Sports Department, Mersin.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresinde bilgi ve tecrübelerini paylaşarak tezimin her aşamasında bana yol gösteren danışmanım sayın Prof. Dr. Mehmet Çağrı ÇETİN hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Aynı zamanda beni sporla tanıştıran üniversiteyi kazanmamda vesile olan değerli Beden Eğitimi ve Spor Öğretmeni Taha ÇETER hocama minnettarım. Tez yazma aşamasında bana yardım eden Şırnak Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda bulunan mesai arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Tezimi hazırlama aşamasında her zaman yanımda olan ve desteklerini hep hissettiğim hayat arkadaşım Dilek Duygu'ya, çocuklarım Baver ve Narin'e bu tezi armağan ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
İÇ KAPAK	
ONAY	
ETİK BEYAN	
ÖZET	i
ABSTRACT	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar DİZİNİ	vi
KISALTMALAR ve SİMGELER	vii
1.GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	1
1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler	1
1.4. Araştırmanın Önemi	2
1.5. Araştırmanın Sayıltıları	3
1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1. Spor Kavramı	4
2.2. Savunma Sporları	4
2.2.1. Boks	5
2.2.2. Judo	6
2.2.3. Karate	6
2.2.4. Kick Boks	6
2.2.5. Muaythai	7
2.2.6. Taekwondo	7
2.2.7. Wushu	8
2.3. Etik ve Ahlak	8
2.4. Sporda Etik	9
2.5. Sporda Ahlak	9
2.6. Sporda Empati	10
2.7. Fair Play	11
2.7.1. Formal Fair Play	11
2.7.2. İnfomal Fair Play	11
2.8. Sporda Fair Play	11
2.9. Sportmenlik	12
2.9.1. Sportmenliğin Tarihi Gelişimi	13
2.9.2. Antik Çağda Sportmenlik	13
2.9.3. Orta Çağda Sportmenlik	13
2.9.4. Yeni Çağda Sportmenlik	14
2.9.5. Türkiye’de Sportmenlik Gelişimi	15
2.9.6. Sportmenliği Etkileyen Bazı Kavramlar	15
2.9.6.1. Tutumlar	15
2.9.6.2. Değerler	16
2.9.6.3. İnançlar	16
2.9.6.4. Ahlak	16
2.9.7. Sportmenliğe Aykırı Davranışlar	17
2.9.7.1. Şiddet	17
2.9.7.2. Küfür	17
2.9.7.3. Şike	17
2.9.7.4. Doping	18
2.9.7.5. Hile ve Aldatma	18

2.10. Empati	18
2.10.1. Empati Kurmada Etkili Olan Kuramlar	20
2.10.1.1. Çıkarsama Kuramı	20
2.10.1.2. Rol Oynama Kuramı	20
2.10.1.3. Heyecan Yayılması Olarak Empati	20
2.10.1.4. Empatinin Bileşenleri	21
2.10.1.5. Duygusal Bileşen	21
2.10.1.6. Algısal Bileşen	21
2.10.2. Empatiyle Karıştırılan Kavramlar	21
2.10.2.1. Empati ve Sempati	21
2.10.2.2. Empati ve Özdeşleşme	22
2.10.2.3. Empati ve İçtenlik	22
2.10.2.4. Sezgisel Tanı	23
2.10.3. Aşamalı Empati Sınıflaması	23
2.10.3.1. Onlar Basamağı	23
2.10.3.2. Ben Basamağı	23
2.10.3.3. Sen Basamağı	24
2.11. Sportmenlik ve Empati ile ilgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar	24
3. YÖNTEM	26
3.1. Araştırmanın Modeli	26
3.2. Araştırma Grubu	26
3.3. Verilerin Toplama teknikleri	26
3.4. İşlem/ Süreç	28
3.5. Verilerin Analizi	28
4. BULGULAR	30
5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	38
5.1. Tartışma	38
5.2. Sonuçlar	44
5.3. Öneriler	46
KAYNAKLAR	47
EKLER	54
ÖZGEÇMİŞ	61

TABLolar DİZİNİ

	Sayfa
Tablo 3.1.Ölçek Boyutlarının Güvenirlik Katsayıları (Cronbach Alfa (α))	28
Tablo 3.2.Araştırma Ölçekleri Basıklık ve Çarpıklık Değerleri	29
Tablo 4.1.Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular	30
Tablo 4.2.Araştırma ölçeği tanımlayıcı istatistik sonuçları	31
Tablo 4.3.Sportmenlik Yönelimi Ölçeği cinsiyet değişkeni t testi	31
Tablo 4.4.Sportmenlik Yönelimi Ölçeği yaş grupları değişkeni Anova analizi	31
Tablo 4.5.Sportmenlik Yönelimi Ölçeği eğitim seviyesi değişkeni Anova analizi	32
Tablo 4.6.Sportmenlik Yönelimi Ölçeği sporculuk geçmişi değişkeni Anova analizi	33
Tablo 4.7.Sportmenlik Yönelimi Ölçeği spor branşı değişkeni Anova analizi	33
Tablo 4.8.Araştırma ölçeği tanımlayıcı istatistik sonuçları	34
Tablo 4.9.Empati Eğilim Ölçeği cinsiyet değişkeni t testi	34
Tablo 4.10. Empati Eğilim Ölçeği yaş grupları değişkeni Anova analizi	35
Tablo 4.11.Empati Eğilim Ölçeği eğitim seviyesi değişkeni Anova analizi	35
Tablo 4.12.Empati Eğilim Ölçeği sporculuk geçmişi değişkeni Anova analizi	35
Tablo 4.13.Empati Eğilim Ölçeği spor branşı değişkeni Anova analizi	36
Tablo 4.14.Sportmenlik yönelimi ve empatik eğilim ölçekleri korelasyon analizi	36
Tablo 4.15.Sportmenlik yönelimi ve empatik eğilim ölçekleri çoklu doğrusal regresyon analizi	37

KISALTMALAR ve SİMGELER

Kısaltma ve Simge	Tanım
TDK	:Türk Dil Kurumu
ÇBSYÖ	:Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği
EMÖ	:Empati Eğilim Ölçeği
TWF	:Türkiye Wushu Federasyonu

1.GİRİŞ

Bu bölümde; giriş, problem durumu, araştırmanın önemi araştırmanın amacı, araştırma problemi, araştırmanın sayıtları ve araştırmanın sınırlılıklarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İnsanoğlu hayatı boyunca hep farklı amaçlar için mücadele içene girmiş ve bu amaçlarına ulaşmak için de bazen belirlenmiş olan kuralların dışına çıkmıştır. Kuralların dışına çıkmasına neden olan davranışlar takdir edilme duygusu mu, yoksa kazanma duygusu mudur? Sportmenlik davranışları bu sorular kapsamında açıklanabilir (Çavdar, 2009). Çağdaş toplumlarda sporun sosyal hayattaki etkisi vazgeçilmezdir. Sosyologların ve Pedagogların bu yönde yaptıkları çalışmalar oldukça fazladır (Bartoll, 2019). Sportif etkinlikler kişinin hem beden hem de zihnen sağlığını geliştirdiği gibi kişilerde aynı zamanda karakter belirlenmesi, saygı, ahlak erdem gibi olumlu davranışların oluşmasına da yardımcı olmaktadır. Spor sadece oynanan sportif oyun ve fiziksel aktivite olarak değerlendirilmeye başlanmıştır. Spor kişinin sadece fiziksel gelişimine değil aynı zamanda psikolojik ve toplumsal gelişimine de katkı sağlamaktadır. Bilhassa toplumsal karakterin oluşmasında spor faaliyetlerinin katkısı azımsanmayacak kadar fazladır. Bu açıdan spor etkinliklerinde yapılan etik davranışlar toplumun karakter oluşumu açısından çok önemlidir (Soygüden, 2019). Aslında sporun karakter geliştirdiğine dair popüler inanç sporun kökeni kadar eskidir (Estrada ve diğerleri, 2007). Spor, bireyleri ahlaki değerlere ve toplum yararına davranışlara teşvik etse de çok sayıda araştırma gösteriyor ki spor faaliyetleri tek başına yeterli olmamaktadır (Djordjic, 2019). Günümüz çağdaş toplumlarında maddi değerler hızla manevi değerlerin önüne geçmektedir. Toplum içinde görmek istediğimiz doğru davranışlar maalesef gün geçtikçe azalmaktadır (Soygüden, 2019). Sporda performansa bağlı maddi kazançlar arttıkça, bazı sporcular Fair Play ruhuna aykırı davranışlara yönelmektedir (Zanc ve Lupu, 2009).

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada; Şırnak İlinde savunma sporu yapan lisanslı bireylerin sportmenlik davranışları (Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklara Bağlılık, Rakibe Saygı) ile empatik eğilim düzeyi arasındaki ilişkiyi ortaya konulması amaçlanmıştır.

1.3. Problem Cümlesi ve Alt Problemler

18-35 Yaş arasında savunma sporunu yapan bireylerin sportmenlik yönelimleri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiye bakılması amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda verilen araştırma sorularına yanıt aranacaktır;

1. Savunma sporu yapan bireyler de sportmenlik yönelimleri ile demografik değişkenler (cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, branş ve deneyim yılı) arasında anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
2. Savunma sporu yapan bireylerde empatik eğilim düzeyi ile demografik değişkenler (cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, branş ve deneyim yılı) arasında anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
3. Gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmakta mıdır?
4. Savunma sporu yapan bireylerin sportmenlik davranışlarının düzeyi ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Savunma sporu yapan bireylerin sportmenlik davranışları, empatik eğilimlerini anlamlı olarak yordamakta mıdır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Sportmenlik ve empati kavramları sadece spor alanında değil hayatımızın hemen hemen her alanında karşımıza çıkan önemli kavramlardır. Toplumların gelişmişlik düzeylerine bakıldığında karşılıklı saygı, empati, düşünce yapıları, hayata bakış açıları gibi kavramların çok önemli olduğu bir gerçektir. Sporcuların yarışırken hedeflerinin kazanmak olduğu bilinmektedir. Ancak sporcular yarışırken hem kendi sağlıklarını hem de rakibinin sağlığını düşünmek zorundadırlar. Bunun yanı sıra sporcular birbirlerine karşı sportmence yarışıp, kurallara bağlı olarak, rakibine karşı dürüst olmalıdırlar. Bu sayede de sporcuların hedeflerinin sadece kazanmak olmadığını düşünmeleri bu açıdan önemlidir. Özellikle temasın en fazla Boks, Muaythai, Judo, Karate, Wushu, Teakwondo ve Kick Boks gibi savunma sporlarında mücadele eden bireylerin yarışma esnasında hem tempoları hem de nabızlarının yüksek olduğu bilinmektedir. Sporcuların bu zor anlarında sportmenlik yönelimleri ve empatik düşünme eğilimlerinin nasıl olduğunu ve aynı zamanda bunları yaparken de empatik düşünceye sahip olmalı ve kendini her durumda rakibinin yerine koyabilmelidir. Bu çalışmamıza katılan sporcuların savunma sporu yapan bireyler olduğu düşünüldüğünde bu alana katkı sunacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında savunma sporu yapan bireylerde sportmenlik ve empatik eğilim düzeylerinin tespit edilmesi bu alanda önem arz etmektedir.

Çalışmamızda ki amaç, savunma sporu yapan bireylerde sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Alanyazın incelendiğinde yapılmış ilgili çalışmalarda savunma sporu yapan bireylere yönelik sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiye dayalı bir çalışma bulunmadığı için, çalışmamız alanyazına bu konuda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.5. Araştırmanın Sayıltıları

1. Araştırmada kullanılacak ölçek araştırmaya katılan sporcuların samimi ve içten bir şekilde gönüllü olarak katılım sağlayacakları varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılacak ölçeklerin, sporcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim durumlarını ölçmede; geçerli, güvenilir bir araç olduğu ve görüşleri ortaya çıkaracak nitelikte olduğu varsayılmıştır.
3. Kaynaklardan elde edilen bilgilerin gerçeği yansıtacağı varsayılmıştır.

1.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

1. Araştırma örneklemini Şırnak Gençlik Spor ve İl Müdürlüğünde savunma sporu yapan lisanslı bireyleri kapsayacak olup, Boks, Muaythai, Judo, Karate, Wushu, Taekwondo ve Kick Boks branşlarıyla sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilen sonuçlar belirtilen örneklem grubundaki sporcular ile sınırlıdır.
3. Araştırmanın bulguları sportmenlik davranış ve empatik eğilim düzeyleri ölçmede kullanılan ölçek ve ölçeğin alt boyutları ile sınırlıdır.
4. Çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeği ve empatik eğilim ölçeği ile sınırlı tutulmuştur.
5. Sporcuların 18-35 yaş aralığında olmaları ile sınırlıdır.
6. Lisanslı savunma sporunu yapan bireyleri kapsamaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Spor Kavramı

İnsanoğlunun günlük hayatında ve doğasında var olan spor, insanlığın varlığından bu yana hayatımızda zorunlu ve bilinçsiz olarak yapılan bir uğraş olup zamanla disipline edilerek sistemli bir şekilde yapılırsa da, spor için bağlayıcı bir tanım yapmak oldukça zordur. Sporun tanımı için geçmişten günümüze kadar insanoğlunu ortak bir noktada birleştirmeye yönelik çalışmalar yapılmış ve alan yazına bakıldığında bu kavramı açıklamaya yönelik çeşitli tanımlamalara yer verilmiştir. Spor kavramının genişliği ve çeşitliliği ile birlikte yüklenen anlamlardan dolayı yeni tanımlamalar yapılmaktadır. Sporun insanlığın varoluşundan günümüze dek aralıksız olarak devam etmesi toplumların sosyal ve kültürel hayatlarına etki ettiğinden, en kapsamlı tanımlama bile spor kavramını açıklamaya yeterli olmayacaktır. Bundan dolayı farklı tanımlar yapılarak açıklamak sporu daha anlaşılır kılacaktır (Yelikaya, 2012). Spor kelimesi İngilizce sayesinde yayılmış olsa bile, İngilizce kökenli bir kelime değildir. Latince kökenli bir kelime olup, zamanla değişip son olarak 'sport' olarak kullanılmıştır. Türkçe de ise; dillerin etkileşimi sonucunda 'spor' olarak kullanılmaktadır. Sporun tanımı ile ilgili birçok tanım yapılmış olup bunlardan bazıları; Spor, bireysel ve takım halinde oynanan kendine has kuralları olan genellikle kazanmaya yönelik olup, bedensel ve zihinsel gelişimi sağlayan bir uğraştır. (Atasoy ve Kuter, 2005). Spor oyundur ancak oyun kavramı esnektir. Spor alanının çok ötesindedir (Renson, 2009). Spor, tek veya takım halinde yapılan, kişinin fiziksel ve zihinsel gelişimini sağlayan rakibiyle mücadeleyi etmeyi veya önceden belirlenmiş olan kurallar çerçevesinde ulaşmak istediği hedefe varmak için yaptığı bedensel hareketlerin tümüdür (Tanrıverdi, 2012). Spor, bireylerin fiziksel ve zihinsel bir bütün olarak sağlıklı kalmayı amaçlayan ve belli kuralları olan, kazanmak için rakibiyle mücadele gerektiren hareketlerin tamamıdır (Kocaer, 2019). Spor kişilerin hayatında yaptıkları işlerin dışında kalan zamanlarda, belli bir amaca ulaşmak için yapılan vücut hareketlerin bütünüdür. Aslında spora yüklenen anlam vücut hareketlerin ötesindedir. Spor bir iletişim aracı olduğu gibi aynı zamanda barışın da simgesidir (Wilson, 2012).

2.2. Savunma Sporları

Bireyin kendisini koruma amacıyla yapmış olduğu Karate, Taekwondo, Judo, Kick Boks gibi spor branşları başta savaş sanatları diye kategorize edilmiş olsa da çağımızda artık savunma sporları diye bilinmektedir. Bu branşlar kendine özgü teknik ve kurallara sahiptir. Bu branşların asıl amacı kabullenmiş olduğu düşünceleri, bireylerin sporda uygulamış olduğu tekniklerde hatta yaşamlarının her alanında uygulamaktır (Koçak ve Balçıkanlı, 2021). Savunma sporunun tarih sürecine bakıldığında savaşçıların yaptığı hazırlıklardan mı yoksa savaşta uyguladıkları tekniklerden mi geliştiği daha netlik kazanmamıştır. Mağara duvarlarına çizilmiş

olan figüranlarda savunma sporlarının aslında çok eski bir geçmişi olduğu görülmektedir. M.Ö 4000 yıllarında İspanyanın doğusunda bulunan mağaralarda çok sayıda savunma sporu figürlerine rastlanmıştır. Bu izlerin benzerleri antik çağdaki medeniyetlerde de görülmektedir (Gökdoğan, 2019). Savunma sporlarının ne zamandan beri yapıldığı kesin olmamakla beraber insanlık tarihi kadar eski olduğu tahmin edilmektedir. İlk çağlarda Ön Asya, Orta Asya Nil, Mezopotamya ve Akdeniz coğrafyalarında savunma sporlarına rastlanılmaktadır. Savaşlarda üstün gelmek için Mısır, Türk, Çin, Asur-Babil ve Hint medeniyetlerinde savaş sporları her zaman önemli olmuştur. Zamanla uğradığı değişimlerle müsabaka formatına dönüşmüştür (Atasoy ve diğerleri, 2017). 1980'lerin başında Uzakdoğu'da yapılan savunma sporları bilim adamların ilgisini çekmiş, o günden günümüze kadar bu ilgi azalmadan devam etmiştir. Bu sporlar aslında hem yetişkin hem de çocuklarda kendini koruma, zihinsel iyi oluş, aklın ve vücudun uyum içinde olması gibi fiziksel olarak hazır olmayı amaçlamaktadır (Zetaruk ve diğerleri, 2000). Savunma sporunun doğasında bulunan saldırganlık ve benzeri duyguların bireyin tepkilerine nasıl etkilediği ve bu tepkileri ortaya koyuş biçimi nasıl olduğu önemlidir. Son dönemlerde Boks, Kick Boks gibi savunma sporlarının profesyonelce yapılması bu branşlara olan ilgiyi artırmıştır (Güvendi ve Pehlivan, 2020). Savunma sporlarının temelinde rakiplerine karşı fiziksel güç kullanarak üstün gelme vardır. Savunma sporları eskiden beri toplumların hayatlarında var olmuştur. Örneğin Boks ile ilgili ilk kanıtlar arkeolojik kazılarda çıkan kalıntılarda milattan önceki 4 bin yıla kadar uzamaktadır. Bu dönemden sonra Boks, toplumların hayatında önemli bir yeri olduğu, farklı coğrafyada ki buluntular ile karşımıza çıkmaktadır. Bu da savunma sporlarının sosyal hayatta ki önemini belirlemektedir (Ölmez ve Kılıç, 2001).

2.2.1. Boks

Günümüzde yapılan Boks çok eski bir tarihe sahiptir. Boks tarihte bilen en eski sporlardan olduğu varsayılmaktadır. İnsanın kendini basit anlamıyla korumak ve hayatta kalmak amacıyla yapmış olduğu bu spor elbette diğer sporlardan daha eskidir. Michigan Üniversitesi profesörü Ann Arbor ve aynı zamanda Yunan ve Roma tarihi profesörü olan David Potter, Boks tarihinin en az 3000 yıl öncesine dayandığını söylemektedirler. Antik çağ Mezopotamya da Boks sporunun kökeninin olduğu bilinmektedir. Boks ile ilgili ilk mücadele resimleri M.Ö 3000 yılında Sümerler ve M.Ö. 2000 yılında da antik mısırlıların yapmış olduğu kabartmalarda karşımıza çıkmaktadır. Boks hakkında tam anlamıyla yeterli bilginin olduğu dönem antik Yunan çağıdır. Boks yapıldığına dair çok sayıda heykel ve yazıt eski Yunandan kalmıştır. Boks için en detaylı belge Homeros'un yazmış olduğu İlayda adlı eserinde açıklanmıştır. (İmamoğlu ve İmamoğlu, 2018). Boks, özel olarak üretilmiş olan eldivenlerle, önceden belirlenmiş kurallar çerçevesinde elleriyle birbirlerini yumruk atarak yenmeye

çalıştıkları bir spordur. Boks dört tarafı çevrili ring denilen alanda yapılmaktadır. Boks sporunda puan toplama rakibin bel yukarisına yapılan hücumlardan elde edilir. Burada asıl amaç rakibe sadece yumruk atmak değil, rakipten gelebilecek yumruklardan da zekice kaçabilmektir (Koç,2020).

2.2.2. Judo

Ju ve Do kelimelerinin farklı anlamlarının birleşmesiyle orta çıkan Judo branşında ki Ju; kibar, rahat, katı olmayan yumuşak anlamındayken. Do; ise fikir, yol manasına gelmektedir. Judo bireye vücut disiplini ile aklını kullanarak düzenli ve disiplinli bir hayat yaşamayı öğretir. Judo branşında sergilenen fiziki hareketler ve uygulanan teknikler, yapılan mücadelede rakibin ortaya koyduğu güçten yararlanıp onu bertaraf etmeye dayanmaktadır (Urartu, 1998). Judo, sporunun kendi kuvvetini kullanmadan rakibinin kuvvetinden yararlanarak onu alt etme sanatıdır. Aynı zamanda da Judo; Fiziksel ve zihinsel becerilerin ön plana çıktığı, az güç ile çok iş yapma kurallına uyan bir savunma sporudur. Kişiyi hem fiziksel hem de zihinsel yönde olgunlaştırmaktadır. Dürüstlük, sabır, doğruluk, barış ve saygı gibi kavramları bireye kazandırmaktadır. Fizik kurallarını kullanarak rakibini alt edecek şekilde dengesini bozar ve rakibine fazla acı hissettirmeyecek noktada yenmeye çalışır. Kişinin kendisine olan güvenini artırır, kendisine hakim olmayı, doğru yerde ve doğru zamanda hamle yapmasına imkan verir. Bireye konsantre yeteneğini kazandıran önemli bir disiplindir. Judo sporunun prensipleri bireyin kişiliğine yansımaktadır (Zengi, 2018).

2.2.3. Karate

Bir savunma sporu olarak 1920'lerden sonra gelişmiş olan Karate, 1950'lerden itibaren çok hızlı bir şekilde dünyanın dört bir yanına yayılmış olan ve Uzakdoğu ülkelerine farklı isimlerle anılan silahsız bir spordur. Günümüzde Karate-do olarak bilinmektedir. Kara: 'Boş', Te: 'El', Do: 'Felsefi yol' kelimelerinin birleşmesinden ortaya çıkan Karatedo'nun anlamı boş el yolu 'dur. Bu ortaya çıkan kelimenin anlamı ise bireyin hiç silah kullanmadan girdiği en zor şartlarda dahi kendini rakibine karşı korumak amacıyla yaptığı savunma sporudur. Bilimsel olarak, Karate-Do, ayak, yumruk, dirsek, diz ve geriye kalan diğer vücut kısımlarının saldırmak amacıyla kullanılan bir branştır. Kendine has kuralları ve yasakları olan Karate-do, dünya çapında müsabakalarının yapıldığı ve aynı zamanda olimpiyat oyunlarına aday gösterecek kadar gelişen bir savunma sporudur (Soykan, 2009).

2.2.4. Kick Boks

Taekwondo, Karate branşları gibi Kick branşında Uzakdoğu sporlarından. Bireyin bu sporu yapmada ki asıl amacı ruhu olgunlaştırıp, bedeni bir düzen içine sokmaktır. Kick Boksa olan ilgi günümüzde her geçen gün artmaktadır. Bu sporu yaparak toplumda statü sahip olmak

isteyenlerde vardır. Kick Boks branşında amaç rakibin üst ve alt bölgelerine vurarak rakibini etki altına almaktır. Bundan dolayı sporcunun hem alt hem de üst bölgeleri kassal anlamda güçlü olmalıdır. Rakibe karşı yapılan refleks ve gösterilen güç önemlidir (Sayaca ve Erkan, 2020). Sporcunun kendini korumak amacıyla yapmış olduğu Kick Boks diğer adıyla Tayland Boks, batının yapmış olduğu Boks ve Karatenin birleşiminden geliştirilmiştir. 2000 yıl önce Asya da, ayakta yumruk atılarak oynanan dövüş sporlarından biridir. 3 raunttan oluşan ve her raunt arası 2 dakika olan ortalama 2 ile 4 dakika süren oyun kuralları vardır. Kendini savunmak amacıyla yapılan bu spor bireyin fiziksel olarak formda kalmak ve kas kütlelerini arttırmaya yönelik yararlarından dolayı, gün geçtikçe daha popüler hale gelmektedir. Kick Boks sporunu savunma amacıyla yapan bireylerin kendilerine olan öz güvenlerinin yüksek olması önemlidir (Mutlu, 2019).

2.2.5. Muaythai

Muaythai; Tayland'ı kültürel anlamda bütün dünyaya tanıtan ulusal savaş sanatıdır. Maçlar Boks branşının yapıldığı ringde oynanır. En fazla puan toplamaya yönelik olan bu branş kazanmak için rakibini nakavt etmeye zorlayan bir savunma sporudur. Bu spor "sekiz uzuv sanatı" olarak ta bilinmektedir. Çünkü diğer branşlarda olmayan Boks, dirsek atma, diz atma, tekme atma ve perçin tekniklerin uygulanmasına izin verilir. Tutma tekniklerinde de darbeler için rakibe yaslanma, sarılma ve rakibi çekmeye müsaade edilir. Muaythai, karma dövüş sanatını oluşturan branşlarından biri olup çok hızlı gelişen çok az sayıdaki disiplinlerdendir. Muaythai'nin bu kadar dünya çapında yayılması 1980 sonlarından günümüze kadar düzenli olarak yapılan karma dövüş müsabakalarıdır (Júnior ve diğerleri, 2021). Gerek dünyada gerekse de ülkemizde yeni bir spor branşı olarak Muaythai karşımıza çıkmaktadır. Diğer savunma sporlarında olduğu gibi Muaythai de Uzakdoğu kökenli bir spor branşıdır. Uzakdoğu sporlarında var olan branşa özgü hayat felsefesi Muaythai branşında da vardır. Uzakdoğu sporunu yapan bireyler kendilerine has ve herkesi kapsayacak şekilde ahlaki bir değer belirlemişlerdir. Yapılacak her işin ahlaki olması gerektiğini ifade eden bu görüşten yola çıkarak ahlaktan uzak ve zayıf karaktere sahip olan bireylere bu branşı öğretmemişlerdir. Uzakdoğu sporlarının temel amacı bireyin sadece kendini savunmak olmadığını aynı zamanda da bunun spor olduğunu öğretmişlerdir. Bu felsefe insanın bedenini terbiye etmenin yanında aklını da eğitilmesi gerektiğini söylemektedir. Aslında hayatımızı güzelleştirip anlamlandıran bir spor disiplini (Atalay, 2018).

2.2.6. Taekwondo

Taekwondo da dobok denilen vücudun rahat hareket edebildiği bir üniformayla yarışılmaktadır. Beyaz renkli olan bu üniforma üst, kuşak ve pantolondan oluşmaktadır. Aynı zamanda bu renk saflığı ve temizliği de ifade etmektedir. Taekwondo sporuyla uğraşanların kalp

temizliğini kategorize eden beş renk vardır. Bunlar beyaz, sarı, yeşil, mavi ve siyah denilen kuşaklara zamanla sahip olurlar. Bu kuşaklar sporcuyu bir üst kademeye geçtiğini gösterir (Kala, 2018).

Kore savunma sporu olan Taekwondo, resmi olarak 2000 Sindeneý oyunlarından beri olimpik bir branştır. Rakibinin üst bölgesine yapılan teknik vuruşların olduğu tamamen temaslı olan bir savunma sporudur (Vieten ve diğerleri, 2007). Binlerce yıl önce savaş sanatı olarak Kore’de Taekwondo yapılmaya başlanmıştır. Taekwondo’nun temel yapısı o gün ki Budist anlayışı ve savaşta uyguladıkları teknikler belirlemiştir. Sadece vücut disiplini değil aynı zamanda zihinsel disiplinin olduğu bir savunma sporudur. İlk başlarda doğada bulunun vahşi hayvanlara karşı kendini koruma amacıyla yapılmış olsa da zamanla Taekwondo öğreticileri her türlü saldırıya müdahale etmek için farklı stratejiler uygulamışlardır (Yılmaz, 2021).

2.2.7. Wushu

Wushu, Çin’de savunma sanatlarına verilen genel addır. Çin dışında da Kung Fu olarak bilenen spor çeşitleri de bunun içindedir. Çince de Kung Fu kelimesi beceri, yetenek anlamına gelmektedir. Wushu ise savaş sanatları anlamına gelmektedir. Wu; savaş, fiziksel uygulama, otorite Shu; beceri, teknik, sanat, yetenek anlamlarına gelmektedir. Bir başka tanımla Wushu; fiziksel beceri ve savaşma sanatı anlamına gelmektedir. Gerçekte, savunma ve saldırının yanında akrobatik ve koreografik hareketler olduğu bir Uzakdoğu felsefe biçimidir. Bu felsefe; bireye bedensel ve zihinsel uyumu kazandırmaktadır (TWF, 2022).

2.3. Etik ve Ahlak

Kelime anlamı olarak, “*ahlak bilimi*” olarak tanımlanan etik (TDK, 2021) insanın davranışlarıyla ilgili kullanılan ahlak terimleri ve insanların ahlaki tutumlarının ardında yatan yargıları konu edinmektedir (Tuncay ve Sunay, 2009). Son yıllara kadar etik sözcüğü pek kullanılmayan bir kelime olmasına rağmen son dönemlerde bu kelime gerek tıpla ilgili haberlerde, gerek spor, gerekse de siyasette sık sık karşımıza çıkmaktadır. Ancak çıkan haberlerde etikle beraber ahlak sözcüğünde çok kullanıldığı ve anlamdaş görülerek birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Taşkiran ve diğerleri, 2008). Yununca da bulunan “ethos” kelimesinden batı dillerine giren “ahlak” kavramı, kökeni Arapçaya dayanan mizaç, huy, yaratıcı ve karakter anlamı taşıyan “hulk” sözcüğünden dilimize geçmiştir (Özbek, 1999). Ahlak, toplumdaki insanların kendi aralarında kurmuş olduğu ilişkilerde iyi ya da kötü, doğru ya da yanlış olarak kabullendiğimiz değer yargılarının karşılığıdır. Ahlak felsefesi ise insan hayatının ahlaki yönüyle inceleyen bir disiplindir (Topan, 2011). İnsanların hem birebirleriyle hem de topluma karşı sorumluluklarını belirleyen ve aynı zamanda insan davranışları sayesinde bir arada yaşamayı sürdüren kurallarının bütünüdür (Şahin, 2015). Toplumsal karakterin (ahlak) şekillenmesinde, içinde olduğu toplumun üretim şekli, teknolojisi, jeopolitik konumu, iklimi, yer

altı ve yer üstü kaynakları, dili vb. gibi birden fazla etken belirleyici olmaktadır. Eğitim, sağlık, hukuk gibi daha üst yapı kurumlar ise toplumsal karaktere (ahlak) bağlı olarak yapılaşmasına rağmen etkileşim ve değişim özelliklerinden dolayı toplumsal karakteri (ahlak) şekillendirici role sahiptir (Soygüden, 2019).

Yapılan psikolojik araştırmalar sonucunda ahlakın gelişimi; bilişsel gelişim, duygusal gelişim ve davranışsal gelişim olarak üç farklı boyutta ortaya konulmaktadır. Bilişsel boyutunda, etik kurallarla ilgili bilgileri, davranışsal boyutta etik ilkelerinin göz önüne alınması gereken gerçek davranışlarla ilgisini, duygusal boyutta ise suçluluk, paylaşma, empati ve işbirliği gibi duyguların üzerinde durulmaktadır (Topan,2011).

2.4. Sporda Etik

Spor etiği, bütün toplumlar tarafından kabul gören, etik ilkeleri benimseyerek spor kavramı içerisinde gösterilen davranış ve sporda sergilenen tutum olarak bilinir. Spor etiği, sporun olduğu her yerde aktif veya pasif olarak görev alan herkesin adalet, saygı, tarafsızlık, şeffaflık, vb. gibi evrensel kavramları erdemli bir şekilde ortaya konulmasını belirtmektedir (Dolaşır, 2006). Ne yazık ki gün geçtikçe evrensel olarak yayılan ve bütün toplumlarda gördüğümüz ahlak dışı davranışlar artık sporun içinde de etkisini göstermektedir (Yapan, 1992). Buradan yola çıkarak, sporun bu ahlak dışı davranışlardan etkilenmeyip ayakta kalabilmesi için etik kurallarının belirlemiş olduğu çerçevede hareket etmek gerekir. Sporu bireyin kendi amacına ulaşmak için araç olarak kullanmak hem spora hem de spor uğraşanlara zarar vermektedir. Sporu bir araç olarak kullanarak maddi anlamda kazanç elde etmek isteyen bireylerden dolayı ahlaki erdem göz ardı edilebilmektedir. Bu da spor etiğine olan ihtiyacı artırmaktadır. Sporda paydaş olarak görülen antrenör, sporcu, taraftar, hakem ve medya kuruluşları gibi unsurların sporda bulunan etik davranışları sergilememesinden dolayı sporda istenmeyen bazı değişimler meydana gelmektedir. Bu bahsi geçen olumsuz durumların önüne geçmek için paydaş olarak görev alan herkesin, tarafsızlık şeffaflık, saygı ve adalet gibi kavramları içselleştirerek erdemli davranması gerekmektedir. Spor etiğinin amacı, sporun her alanında etik kurulları tutum ve davranışlarla sergilemektir (Dolaşır, 2006).

2.5. Sporda Ahlak

Spor ve ahlak arasındaki ilişki araştırıldığında bu iki kavramın merkezinde insanların ve insanların kendi aralarındaki ilişkileri düzenlemek için önceden belirlenmiş kuralların olduğu görünmektedir. Ahlak kavramının merkezinde insanların davranışları ve bu davranışlar sonucu ortaya çıkan ilişkiler söz konusudur. Ahlak kavramının asıl hedefi, toplumun kabul görmüş olduğu ve aynı zamanda önceden belirlenmiş kurallar çerçevesindeki davranışları benimsemektir. Buradan hareketle insan ve insanların kendi aralarındaki ilişkinin öne çıkması bir bakımdan evrenselliğe varmış olan spor kavramını akla getirmektedir. Spor herkes

tarafından kabul gören evrensel bir olgu olduğu için üstlenmiş olduğu roller, sosyal normlar ve kurallardan dolayı sistemli bir kavram olarak bilinir. Dünyanın herhangi bir köşesinde spor yapmak için bir araya gelen insanları önceden konulan spor kurallarına göre hareket ederler (Yapan, 1992). Ahlaki olarak insan, var olan iradesine göre davranmak ve toplum içinde kötü bilinen hal ver hareketlerden kaçınarak belirli amaç için çalışmaktadır. Spor içinde aynı şeyler geçerlidir. Spor yapan bireylerin aslında sporu yapma amacının onlarda olduğunun farkına varmaları gerekmektedir. Bundan dolayı spor, sporu amaç edilerek yapılmalı ve spor doğasına yakışır şekilde hareket edilmelidir (Erdemli, 2008). İnsan yaşamı boyunca sadece bir ahlak kavramına bağlı kalmaz. Buda her alanın kendine özgü bir ahlakı olduğunu göstermektedir. Örnek olarak iş ahlakı, sanat ahlakı, evlilik ahlakı, arkadaşlık ahlakı vb. gibi. Spor ahlakı da bunlarla sıkı bir iletişim içindedir. En önemli farkı ise sporun kendisinin bir ahlak olmasıdır. Sporu oluşturan değerler ve ilkeler insanın yaşam biçimini şekillendirir (Yoncalık ve Gündoğdu, 2007). Spor, fiziksel anlamda kişinin gücünü yükseltmesi ve bireysel açıdan en üst noktaya gelmek için yaptığı çalışmanın bütünüdür (Yamaner, 2001). Bu çalışmaları yapan bireyler, sadece fiziksel yetilerini geliştirip onu kullanan değildir. Çünkü spor, bütün yetilerin bir arada bulunduğu bir olgudur. Bunun için spor yapan birey sadece başarı için çalışma yapmaz. O, sporda başarı elde etmek için yapmış olduğu çabanın yanında ahlaki tavır ve diğer değerler içinde çaba verir. Sporda asıl amaç; üretken, çalışkan, işini iyi yapan, çağdaş bir kitle yaratmak ve aynı zaman da o kitleye karşı kendi görev ve sorumluklarını yerine getiren, fiziksel ve zihinsel sağlığı yerinde olan bireyler yetiştirmektir (Tanrıverdi, 2012). Bu anlamda spor ahlaki değerler üstünde kurulmuş kültürel bir yapıdır.

2.6. Sporda Empati

Sporun doğasında bulunan rekabetten dolayı dönem dönem antipatik duyguların dönem dönem ise empatik duyguların sporcuda ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Sporcuların mücadeleyi kazanma isteği için göstermiş olduğu hırs, onları empati duygusundan yoksun bırakabilmektedir. Ama gerekli eğitimi almış, yeterince bilgi ve yeteneğe sahip olan insanlar bu duyguyu çok rahat yönetebilmektedirler (Gülle, 2015). Müsabakalar esnasında spor içerisinde bulunan taraftar, antrenör ve idareciler o an ki ortamın vermiş olduğu heyecan ve stresten dolayı bazen istenmeyen sportmen dışı davranışlar sergileyebilmektedirler. Bu davranışlar zaman zaman saldırganlık boyutuna gelmektedir. Bu açıdan sportif etkinliklerde empatik tavır bu gibi davranışları azaltabilir. Müsabaka içerisinde oyunu yöneten hakem veya karşısında bulunan sporcunun ne hissettiğini algılayan kişi müsabaka esnasında her ne kadar baskı ve strese uğrasa da mantıklı düşünmesi oyunu daha zevkli hale getirebilir (Özbalta, 2018). Bir futbol müsabakasında karşı tarafın oyuncusu yerde kaldığında, sporcunun onun acısını hissedip topu dışarı atması bir empati örneğidir. Belirli zamanlarda böyle davranışları görmek

mümkündür. Aynı şekilde gole giden bir futbolcunun gol atmaktan vazgeçerek bu davranışı sergilemesi de centilmenlik örneği olarak değerlendirilir. Spor müsabakalarında empati kültürünün var olması, spor müsabakalarında kazanmak için her şeyi yapma duygusunu dengeleyecektir (Salmış, 2011).

2.7. Fair Play

Fair Play kavramı mücadele ettiği kişiye karşı, saygıyı ve dürüstlüğü ön plan çıkararak sporun ilerlemesine katkıda bulunan, bu özelliği ile de spor dünyasında araştırmaya değer önemli bir kavram olmuştur (Teke, 2018). Fair Play, her ne kadar toplumsal hayatın içindeki ilişkilerin bir parçası olsa bile, kuşkusuz her zaman birlikte anıldığı sporla zaman içerisinde bir tek kelimeyle ifade edilmektedir (Yıldıran, 2011). Fair Play kavramı dünyanın her yerinde aynı anlama ve içeriğe sahip olsa bile akademik camiada farklı farklı tanımlanmıştır. Onlardan bazıları şu şekildedir: Yazılı ve yazılı olmayan kurallara uymak, haksız yere elde edilen avantajlardan vazgeçmektir. (Bartoll, 2019). Fair Play kolayca gözlemlenebilen ahlaki bir davranıştır. Örneğin bir sporcu sakatlandığında topun saha dışına atılması gibi (Ponseti ve diğerleri, 2017). Fair Play sadece sporun vazgeçilmez bir kavramı değil aynı zamanda toplumsal hayatta da yer edilmiş bir kavramdır (Renson, 2009).

Fair-play formal ve informal olmak üzere ikiye ayrılır:

2.7.1. Formal Fair Play

Belirlenmiş olan oyun kurallarına uyma, her zaman kural içinde kalma, oyunun kuralları önceden kabul ederek bu kurallar çerçevesinde hareket etmektir.

2.7.2. İnfomal Fair Play

Sporcunun karşılaşmış olduğu rakibiyle eşit koşullarda mücadele etme isteği, mücadele esnasında rakibin düşmüş olduğu zor durumdan yararlanmama, hakemin vereceği karar aleyhine olsa bile verilen karara saygı duymaktır (Yıldırım,2017).

2.8. Sporda Fair Play

Spor yapan bireylerin evrensel olan ahlaki yargıları benimsemeleri ve bu evrensel değerleri bütün spor müsabakalarında kendi davranışlarına yansıtmaları sporda ahlakın temel prensiplerindedir (Tanrıverdi, 2012). Dünyada son 20 yıldır yaşanan siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal değişimlerden sporda payına düşeni almıştır. Bugün Fair Play 'in tanımına uygun düşen spor yazarı, idareci, sporcu, seyirci ve antrenör gibi sporun içinde olan insanlara sıkça rastlanılmaktadır. Hem bireysel sporlarda olsun hem de takım sporlarında olsun bu yarışmalar içerisinde olan herkes kazanmaya motive edilmiştir. Bu da sporun içinde olan herkesi Fair Play'e aykırı davranışlara götürmektedir (Şahin, 2015). Önceden belirlenmiş

kurullar olsa bile sporculardaki profesyonellik artıka kazanma isteği ve başarı odağı artmaktadır. Sporcu bu amacı doğrultusunda kurallara uymama eğilimindedir (Pilz, 1987). Müsabakaların olduğu her branşta sporcular kazanma hırsıyla beraber istekli bir şekilde iş birliği yapmaktadırlar ve bu anlamda gerek birebirleriyle gerekse de rakibe karşı Fair Play dışı hareketlerde bulunabiliyorlar (Heringer, 1990). Sporda aldatma, yalan söyleme ve kasıtlı hareketler gibi Fair Play dışı davranışlar profesyonellik artıka daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır (Sezen, 2009). Sporda hangi şart ve koşulda olursa olsun her zaman kazanma duygusu yoğun görülen bir anlayıştır. Bu anlayıştan dolayı sporcuda ağır bir baskı oluşmakta bu baskı rakibe ve seyirciye Fair Play dışı davranış olarak yansımaktadır. Aynı zamanda başarı gelmediği durumlarda da beğenilmeme endişesi, yöneticilerin ve çalıştırıcıların başarısız olacağı kaygısıyla birlikte, meydanında da olumsuz etkisiyle birçok davranış sporcuyu etkilemektedir (Yıldıran, 2004). Kişisel düşünceler ve öncelikler etik değerlerle karıştırılmamalıdır. Verilen etik kararlar diğer insanlar üzerinde oldukça etkilidir. Kişisel düşünceler ve öncelikler etik kararlar kadar etkili olmaz. Verilen etik kararların toplum üzerinde sosyal bir etkisi vardır. Etik; bireyin vereceği kararları toplum üzerindeki etkisini önceden düşünmeyi sağlamaktadır (Green ve diğerleri, 2003).

2.9. Sportmenlik

Sportmenlik, spor kavramının içerisinde bulunan ahlaki bir tutumdur. Müsabaka esnasında sporcuların istem dışı birbirlerine faul yapmak ve faul yaptıktan sonra birbirlerini yerden kaldırarak özür dilemek, hakemlerin kendi lehine verdikleri yanlış kararları düzeltmek için bir çaba harcama içine girmeleri, hem kendi hem de rakip sporcunun sağlığı için tehlikeli hareketlerden kaçınma, öne geçilen maçta sporcuların zamanı boşa harcamasına yönelik davranışlardan uzak durması vb. gibi davranışları sportmenliğe örnek verebiliriz (Erdemli, 2008). Sportmenlik, günümüz şartlarında her ne kadar spor etkinlikleri içinde yorumlanan bir kavram olsa da aslında hayatın her alanında karşımıza çıkan, insan haklarını önemseyen, dürüst ve hak edilmeyen kazancı reddeden davranışları sergileyen ahlaki değerleri ifade eder (Tel, 2014).

Sportmenlik kavramı bir insanın bu hayatta onurlu yaşayabilmesi için uyması gereken bütün davranışları kapsar. Sporun olduğu her yerde, sportmenlik kavramı dürüst oyun olarak kabul görmüştür. Sporun her alanında saygı, hoşgörü, dürüstlük, iş birliği gibi değerli ve anlamlı davranışlar vardır. Spor kişinin karakterine olumlu anlamda katkı sağlaması beklenirken, son dönemlerde hem spor hem de toplum ahlakına uymayan bazı davranışların sergilendiği bir alan haline gelmiştir (Pehlivan ve Konukman, 2004). Bu anlamda günümüz şartlarında yapılan spor müsabakalarında sportmenlik ve ahlak kurullarına yakışmayan davranışlar hızlıca yayılmaktadır (Hopkins ve Lantz, 1999).

2.9.1. Sportmenliğin Tarihi Gelişimi

Tarihsel dönem içerisinde sportmenlik kavramı araştırıldığında farklı zaman dilimlerinde değişik şekilde karşımıza çıkmaktadır. Ancak hangi dönem olursa olsun her dönemde sportmenlik anlayışı uygulanmıştır.

2.9.2. Antik Çağda Sportmenlik

Antik çağda spor denildiğinde ilk akla gelen klasik olimpiyatlardır. O dönemde olimpiyatlarda sadece spor değil aynı zamanda sanat, felsefi tartışmalar, panayır ve ticarete yapılırdı. Bu olimpiyatlara olan ilginin artması sonucu devletler birinci gelmek için maddiyatı teşvik olarak kullanıp miktarını artırmışlardır. Bu da manevi değer olan çelengi kazanmak yerine, artık sporcular alacakları büyük para ödülüne odaklandılar (Topan, 2011). Antik Yunan Olimpiyatlarında, mağlubiyet ve rakibin üstünlüğü olduğu gibi kabullenilirdi. Ayrıca fırsat eşitliği için aylarca antrenman yapıp Elis'te bir ay boyunca eşit koşullarda beslenerek müsabakalara hazırlanırdı. Antik çağ ile çağımız arasında ki en önemli fark amatör ve profesyonel spor farkının olmasıdır (Teke, 2018). Eski Yunanistan da yarışmalar için belirlenen kurallar üç şakide sınıflandırılmıştır. Bunların en basiti ve ilk olanı rekabet sporları için olan kurullardır. Fakat bu kuralların hapsine ulaşamamaktadır. Yalnız M.Ö 480 yılında koşu yarışında erken çıkış yapan yarışmacı için kırbaç cezası uygulandığı bilinmektedir. İkinci kural ise ilk olarak yarışmacılar, daha sonra yarışmacıların babaları, varsa erkek kardeşleri ile antrenörleri hep birlikte olimpiyat süresince hiçbir yanlış yapmayacaklarına dair ant içerlerdi. Tanrının her şeyi gördüğüne dair bir inanç vardı. Üçüncü kuralda da müsabakalara girmek için Yunanistanlı olmalı, suçsuz ve evli bir çiftin çocuğu olunmalıydı (Sezen, 2009).

2.9.3. Orta Çağda Sportmenlik

Orta çağda sportmenlik (Fair Play) kelime olarak dilde olmasa da 1467 yılında "faul play" kavramı ilk defa İngiliz turnuva kurallarında geçmiş bu da Fair Play'in alternatifi olarak ortaya atılmaktadır. İlk kez Fair Play kelimesi ise fırsat eşitliğini korumak şövalye gibi düşünüş tarzını göstermek amacıyla 16. YY. sonlarına doğru William Shakespeare'de rastlanılmaktadır. Böylelikle 18. yüzyılda spor diline zar oyunuyla girdiği düşünülmektedir. Orta çağda sportmenlik (Fair Play) kavramı şövalyece düşünce olarak yorumlanmıştır. Sportmenlik (Fair Play) düşüncesinin o zamanda yapılmış olan şövalye turnuvalarında ortaya çıktığı bilinmektedir. Yapılan çalışmalarda şövalyeliğin en parlak olduğu dönem haçlılar dönemi olduğu görülmektedir. Şövalye, disiplin ve ölçülü davranışlarla tanımlanmaktadır. Olması gereken şövalye; sadık, gururlu ve cömert olmaktır (Sezen, 2009).

Bu dönemde yapılan spor turnuvalarında imparatorluklar adına şövalyeler yarışır, rakibi eğer deneyimsiz ve zayıf ise küçümseyici hareketlerden kaçınılırdı. Çünkü rakibine sert davranmamak övgü ve nam kazandırırdu.

Bu dönemin bazı sportmenlik (Fair Play) özellikleri şöyleydi:

- Rakibe her zaman hazırlanma şansı veriliyordu
- Müsabakayı kazanmak için hiçbir haksız avantajdan yararlanılmıyordu
- Şövalyeler mücadele esnasında kazanacağı haksız avantajlardan yararlanmak istememesi yazılı olmayan bir kuraldır. Böylelikle müsabakalar başlamadan önce şeref, gurur, şan ve soyluluk gibi kavramlar oyunun içerisinde bulunmaktaydı (Yıldırım, 2017).
- 1000-1300 yılları arasında şövalyelik kurumunu oluşması toplumda köklü değişimlere neden oldu. Sportif müsabakalar şövalyeler için turnuvarın başında gelirdi. Her turnuvarın kendine has seremonisi vardı. Turnuva öncesi dini bir ayin yapılır, takımlar karşılıklı dizilir, her iki takım en iyi adamlarını seçer, yarışacakların hepsinin şövalye olduğunu ilan edilirdi. Bir şekilde yolunu bulup şövalye olmadan yarışanlar tespit edildiğinde ise ellerin kesilmesi gibi çok ağır cezalar verilirdi (Alpman, 1972).

2.9.4. Yeni Çağda Sportmenlik

18. yüzyılda yoksul aile çocuklarının eğitimi için yapılan yatılı okullar zamanla aristokrat ailelerin çocuklarının gittiği yer haline geldi. Zamanla; hoca sıkıntısı, yeterince sağlıklı olmayan okul binaları, ilkel kalma koşulları ve disiplinsiz öğrencileriyle eğitim artık yozlaşmış amacından sapmıştı. Ancak ileriki dönemlerde eğitime olan ilginin artması ve yeni yöntemlerin okullarda uygulanması ile müdürlüğünü Thomas Arnold yaptığı Rugby kolejinde öğrencilere başta, çağa uygun olmayan gelenekçi tutum ve davranışlardan uzaklaştırmaya çalışma asıl amacı ise genç Hıristiyanları centilmen bir ruhla yetiştirmektir. Bunun içinde Thomas Arnold'dine ayrı bir önem verirdi. Spora karşı bir ilgisi olmasa bile sporu kullanarak Hıristiyanlığı yaymaya çalışmış bunun içinde kriket ve futbolu branşlarından yararlanarak oyunda sportmenlik davranmayan öğrenciler için öğretmenleri görevlendirmiştir. Uppingham okulunda müdürlük yapan Edward Thring ise Thomas Arnold'ın tersine öğrencilerin karakter eğitiminde sporun göçüne inanarak jimnastik ve spor dersini eğitim programına alarak derslerin işlenmesi için ilk defa jimnastik salonu yapmıştır (Yıldırım, 1992). Sportmenlik (Fair Play) anlayışının İngiltere'de yerleşmesi ve yayılmasında İngiliz soyluların oynamış oldukları bahis ve yarış tutkuları büyük rol oynamıştır. 17. yüzyılın ilk döneminde soylular için önceden belirlenen ödüller, oyun kuralları, hakemler ve kiloları belirlenmiş jokeyler ile müsabakalar yapılırdı (Sezen, 2009). Çağımızdaki sportmenlik

(Fair Play) ilkelerinin sistematik temelleri 19. Yüzyılda İngiltere’de atıldığı ve o dönemde değişim gösteren sosyo-kültürel yapısı ile direk ilgili olduğu bilinmektedir (Yıldıran, 2011).

2.9.5. Türkiye’de Sportmenlik Gelişimi

Osmanlı devletinde spor uygulamaları ve organizasyonları kurumsallaşmıştı. Sporla ilgili vakıf ve tekkelerin var olması, aynı zamanda okçuluk alanında dünyada ilk kanunun yapılması, bunlara örnek teşkil etmektedir. Okçuların kabza alma organizasyonları, lisanslı sporcu olma zorunluluğu gibi sporcu davranışlarını belirleyen kurallar sürekli hale gelmişti. Buda seçkin Türk sporcularının yetişmesine vesile olmuştur. Zamanla sürekli hale gelen bu bakış açısı günümüze kadar ulaşmıştır (Yıldıran, 2004). 19. yüzyılda İngiltere’de oynanan modern spor branşları 19. yüzyılın son çeyreğinde ekonomi ve siyasi ilişkiler sayesinde Osmanlı topraklarına girmiştir. İlk olarak yabancılar İzmir, İstanbul gibi şehirlerde oluşturdukları futbol kulüpleri ile sınırlı olarak faaliyet yapmışlardır. 1908’de ilan edilen meşrutiyetten sonra öğrencilerin başkanlık yaptığı futbol kulüpleri açılmıştır. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları tarafından çıkarılan ve Meliha Ateşoğlu tarafından çevrili yapılan, “Sporda Erdemlik- Fair Play” kitabında ilk defa sportmenlik (Fair Play) ile ilgili bilgilere değinilmiştir. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi tarafından oluşturulan ilk kurumsal yapılanma Fair Play komisyonudur. İlk sportmenlik (Fair Play) ödülü 1982 yılında yolundan sapan Yunan sporcuyu uyaran, sağır ve dilsiz yelkenci Varol Hepağuşlar’a verildi (Topan, 2011). Ülke çapında Fair Play ruhunun yayılması ve anlaşılması amacıyla 1993’te, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin belirlemiş olduğu statüye uygun olan bir Fair Play yönetmeliği hazırlanmıştır. Aynı tarihte TMOK Fair Play Konseyinin kurulmasıyla beraber 1994’ten başlayarak Fair Play ödülleri kariyer, davranış ve tanıtım dallarında olmak üzere üç farklı kategoride verilme başlamıştır. Fair Play ‘in sadece spora ilişkin bir kavram olmadığını söyleyen TMOK Fair Play Konseyi 1998 den başlayarak, toplumsal olaylarda örnek olacak kurum ve kişileri de Fair Play açısından değerlendirip, sportif (Fair Play) dalında ödül vermeye başlamıştır (Yıldıran, 2004).

2.9.6. Sportmenliği Etkileyen Bazı Kavramlar

Sportmenliğin hayatımızda daha iyi anlaşılabilmesi için bilmemiz gereken bazı kavramlar aşağıda belirtilmiştir:

2.9.6.1. Tutumlar

Bireye has bir özelliktir. Direk gözlemlenmese de bireyin hal ve hareketleri üzerinde yapılan değerlendirme sonucunda varılan kanı olarak davranıştan çok davranışa hazırlık olarak bilinir. Tutum; kişinin karşısında bulunduğu insanlar, nesnelere ve durumlara göre davranış göstermek için önceden öğrenilmiş olduğu eğilimlerdir (Kagitçibasi, 2005). Tutum, kişinin duygusal, zihinsel ve davranışsal olarak karşı tarafa verdiği tepkisel eğilimdir. Aslında bu

eğilimlerde kişinin hem kendisine hem de toplumdaki bir vakaya ya da konuya karşı verdiği tepkilerin toplamıdır (İnceoğlu, 2011). Kişinin doğadaki canlı ve cansız tüm varlıklara karşı her hangi bir konu hakkında takındığı tepki eğilimidir. Doğada ki her şey tutumun konusu olabilir. Örneğin bir düşünce, bir kişi, bir bitki, bir olay, bir olgu olabileceği gibi soyut kavramlar da olabilmekte, kişinin bir konuya karşı tutunacağı tavır önceden bir deneyim gerektirmez. Yani başkalarında görüp, duymuş olduğu bilgi birikimi sayesinde kişi bir tutum sahibi olabilir (Baysal, 1981).

2.9.6.2. Değerler

İnsanın, yaşamına yön veren sosyal değerlerini, yaşamdaki beklentilerini, istek ve arzuların farkına varmadan, davranışlarını tahmin etmek imkânsızdır (Aydın, 2005). Değer, bireyin kendini ait gördüğü sosyal grup ile içinde bulunan toplumun beraberlik, düzen ve sürekliliğini devam ettirmek için üyelerin düşüncelerini, ortak amaçlarını ve fikirlerini yansıtan ahlaki bir inançtır (Yılmaz, 2009). Değerler, toplumda bireyler için nelerin önemli olduğu, nelere gereksim duyduklarını ve toplumda nasıl yaşanması gerektiğini özetler (Akbaş, 2008). Aynı zamanda değerler, bireyin kendisi için belirlemiş olduğu amaçlara ulaşmak için göstermiş olduğu davranış ve ilişkilerdir (Fidan, 2009).

2.9.6.3. İnançlar

İnanma kavramı, ilk insandan itibaren varlığını sürdürmektedir. Yani insanlık tarihi kadar eskidir. Tarihe bakıldığında her insan bir inancı sahiplenmiştir. Bu inançlar insanların hayatlarını şekillendirip anlamlaştırmıştır. Bazı araştırmalar gösteriyor ki dinin insanların kişilik yapısını olumlu yönde etkilediği ve aynı zamanda psikolojik açıdan da daha dirençli hale getirdiğidir (Kaya ve Aydın, 2011). İnanç, sözlükte şöyle geçmektedir: Kişisel veya toplumsal olarak bir düşüncenin veya bir nesnenin varlığını kabullenmektir (Boratav, 1999).

2.9.6.4. Ahlak

Ahlak ile değer terimleri birbirine bağlantılı yakın terimlerdir. İnsan yaşamında önemli değerler mevcut olduğundan bazen değerlerimiz üzerinden yorumlamaya gideriz. Örneğin bir futbol maçına katılmak için insanların birbirlerini ezdiklerinde çoğumuz onlara karşı öfkeleniriz. Ama hak, adalet, haysiyet gibi değerlerimiz olduğu zaman da sporculardan alınan test sonuçlarının pozitif çıkması bizi hayal kırıklığına uğratar. Aslında ahlaki bir makine gibi düşündüğümüzde o makinayı çalıştıracak olan değerlerimizdir (Balçakanlı, 2009). Ahlak toplumdaki insanlardan beklenen davranış ve uyulması istenilen kuralları belirtir (Aktan, 2008).

2.9.7. Sportmenliğe Aykırı Davranışlar

Yapılan spor yarışmalarında maddi kazanç elde etmek ve fiziksel olarak kendini kanıtama düşüncesi son dönemlerde spora olan ilgiyi artırmıştır. Bu ilgi kendisiyle beraber bazı olumsuzluklarında getirmektedir. Sporun içinde olan herkes (Antrenör, sporcu, yönetici, taraftar) maddi çıkarları için spora yakışmayan davranışlarda bulunabilmektedir. Böyle olunca sporcu her koşulda kazanmak için üzerinde baskı hisseder ve yanlış davranışlarda bulunur. Meydanında bu konuda üstüne düşeni yapmayarak, taraf tutması istenilmeyen davranışların çoğalmasına neden olmaktadır (Tanrıverdi, 2012).

2.9.7.1. Şiddet

Şiddet, aşırı derecede güç kullanma ve bu güç kullanımında belirlenmiş olan kuralların dışına çıkmaktır (Şahin ve Fidan, 2009). Artık hayatımızın her alanında şiddet karşımıza bir şekilde çıkabilmektedir. Şiddet önceden birbirini bilen bireyler ya da ayrı ayrı grupta olan bireyler arasında ortaya çıkmaktadır. Sporda ise karşı tarafın taraftarı ile rakipler arasında aşırı derecede aitlik duygusundan dolayı ortaya çıkmaktadır. Bu da toplum için yararı kapanmayan ciddi hasarlar bırakmaktadır. Spor faaliyetlerinden önce şiddete yönelik olarak her türlü önlem alınmadır (Ayan, 2006).

2.9.7.2. Küfür

Küfür, bir fiili durum karşısında tepki vermek amacıyla ortaya çıkan ahlaki değerlere yakışmayan bir davranıştır. Müsabaka esnasında sporcu, rakibine karşı avantajı yakalayıp üstün gelmek için veya müsabaka esnasında dez avantajına yönelik bir durumla karşılaştığında başvurabileceği bir yoldur. Sporcu bulunduğu gruba bağlılığını kanıtlamak için bu yolla başvurabilmektedir (Kılıçgil, 2001). Toplumdaki bireyler ya da grupların kendi aralarında argo diyebileceğimiz kelimeler kullanıldığını bilmekteyiz. Küfür, önce argo kelimeler ile başlanan ve sonrasında da ahlak dışı davranışlar olarak karşımıza çıkmaktadır. İstem dışı da olsa hemen ağızdan çıkan, sonucu iyi olmayan sıkıntılara neden olabilmektedir. Böyle durumların spor alanlarında meydana gelmemesi için temiz bir dil kullanmak şarttır (Gerek, 2015).

2.9.7.3. Şike

Şike müsabakanın sonucuna doğrudan etki ederek sonucu değiştirmek amacıyla yapılan maddi ve manevi kazançtır. İnsanın doğasında olan ama daha eğitilmemiş ve kontrol altına alınmamış, kazanma arzusu, spor yapan kişileri hak etmediği halde doping ve şikeye 'ye itmektedir. Şike, sporu amacından saptırarak spor alanında değil de, şans yolluyla masa başında kazanmak için uğraşılan bir hastalıktır. Bütün branşlar için tespiti zor olan ve toplum arasında önu kesilemeyecek hızda yayılan şike artık spor için bir tehlike haline gelmiştir. Maddi anlamda kazanç büyüdükçe, kişilerden daha çok farklı grupların içine girmiş olduğu kısır bir döngeye

dönüşmüştür. Bu da şike ile olan mücadeleyi zor hale getirmektedir. Bazı kurum ve devletlerin isimlerinin de şike ile anılması meselenin büyüklüğünü ve zorluğunu göstermektedir (Yazıcı, 2014).

2.9.7.4. Doping

İnsanlık tarihi kadar eski olduğu düşünülen doping ile ilgili ilk kaynaklar bizi M.Ö. 8.yy'la kadar götürmektedir. Aslında doping kelimesinin anlamı, avlanma ve danslı ayinlerde uzun süre dayanabilmek için Güney Afrika yaşayan yerlilerinin içmiş oldukları alkolü bir içkiden gelmektedir. Günümüzde ise müsabakalarda sporcuların hem fizik hem de psikolojik anlamda performansı yükseltmek amacıyla dışardan vücuda alınan yasal olmayan kimyasal maddelerin hepsine denir (Ünal ve Ünal, 2003). Bazı sporcuların kullanmış olduğu doping diye bilinen güç artırıcı madde ve ilaçlar WADA tarafından yasaklanmıştır. Doping kullanılmaması için yapılan çalışmalar, sıkı denetimler ve ciddi yaptırımlara rağmen rekabet sporlarında yaygın bir şekilde hala kullanılmaktadır (Madigan, 2016).

2.9.7.5. Hile ve Aldatma

Hile, müsabaka esnasında sporcunun kendine avantaj yaratmak için var olan kuralların dışına çıkmasıdır. Bazı felsefeciler, basketbolda avantaj sağlamak için rakibin yaptığı taktik faulün bile hile olduğunu söylemektedirler. Basketbolda bilerek yapılan tutma veya itme hareketleri kural dışıdır. Bundan dolayı yapılan taktik faul bir ihlal sayılır. Sporcular da takımına avantaj sağlama düşüncesi ile taktik faulden kaçmaları gerekmektedir (Simon,1991). Hile, ceza almamak için oyun kurallarını görmemezlikten gelmektir. Örneğin; oyunda yasaklı bir maddenin kullanılması veya hakemin görmeyeceği bir yerde oyun kurullarının dışında bir harekete bulunmak hileye dayanır. Buna benzer davranışların normal gözükmesi veya görmemezlikten gelinmesi sportmenlik (fair-play) ruhuna aykırıdır. Aynı zamanda böyle davranışların spor alanına yayılmasına neden olmaktadır (Dixon, 1999).

2.10. Empati

İnsanın sosyal bir varlık olarak, tek başına hayata kalması mümkün değildir. Kişi hayata kala bilmek için her ne kadar fiziksel anlamda ihtiyaçlarını karşılarsa da sosyal hayatını devam ettirmek için diğer insanlara ihtiyaç duyar. Kişi sosyal hayatını devam ederken insanlarla iletişime girmek ve beraber yaşamak mecburiyetindedir. Kişinin diğer bireylerle girmiş olduğu iletişimin daha sağlıklı olması için en başta kendisini daha sonra da diğer bireyleri anlamasına bağlıdır. İnsanın kaliteli ve güçlü bir iletişim kurması için yeteri bilgi ve yeteneğe sahip olması gerekir. Aksi takdirde iletişim kopukluğu ve iletişim eksiliği ortaya çıkmaktadır. İyi bir iletişim yeteneğine sahip olan kişi duygu ve düşüncelerini karşıdaki insana anlaşılabilir bir şekilde aktarabilmektedir. Kişinin başka bir insana kendi duygu ve düşüncelerini aktarması kendisine

olan güvenin artmasına ve etrafındakilerle iyi bir iletişim kurmasını sağlar (Atkinson ve diğerleri, 2012). İlk zamanlarda empati kavramı tanımlanırken kişinin karşısında olan nesneye, bir sanat eserinde kendisini bulması, o eserin içinde olduğunu gibi hissetmesi ve anlaması olarak açıklanmıştır. Daha sonran empati ile ilgili yapılan tanımlamalarda nesnenin yanında, insanların algılaması sırasında empatinin çıkabileceği kabullenilmiştir (Akçakoyun ve diğerleri, 2010). Empati kişinin yaşamış olduğu hayatı daha kolay hale getirmek için ortaya çıkmış olan sosyal ve zihinsel bir yetidir (Bora ve Baysal, 2009). Kişide bulunan empati becerisi, başka insanlara karşı olan davranışları ile yaşam kalitesini olumlu yönde etkileyen, bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimin vazgeçilmez bir parçasıdır (Mcdonald ve Messinger, 2011). Empati becerisi olan bireyler, diğer insanların duygu ve düşüncelerini anlayabildikleri gibi karşısındaki insanların söylediklerini de iyi dinlemektedirler (Kılıç ve diğerleri, 2007).

Empati için bugün yapılan tanım aslında zamanla uğramış olduğu değişiklikler sayesinde olmuştur. Bugün yapılan kısa tanımda; Bir bireyin kendisini bir başka bireyin yerine koyarak onun duygu ve düşünce dünyasını onun gibi algılamasıdır. Arkasında çok sayıda kavramsal öge bulunduran basit olmayan bir tanımdır (Dökmen, 2006). Şimdiye kadar empati hakkında sayısız bilimsel araştırma yapılmış olmasına rağmen hümanist kişiliği ile bilinen psikolog Carl Rogers akla gelen ilk kişidir. Carl Rogerse empatiyi yapmış olduğu çalışmaların merkezinde tanımlamıştır. Terapistler kendilerine gelen bireylere şartsız olumlu baktıklarında, onları yeterince dinleyip anladıktan sonra zihinsel ve duygusal bildirimleri sorumlu ve etkin bir şekilde aktardıkları zaman empatinin ortaya çıktığını savunmuşlardır (Davis, 2005). Empatiyi kendince yorumlayan Rogers'e göre bir insanın başka bir insanın dünyasına girerek onun duygu ve düşüncülerini anlayarak ona geri bildirim vermesidir (Dökmen, 2006). Başkaları da empatiyi şöyle açıklamıştır: Hoffman empatiyi, bireyin kendisinden çok karşıdakinin durumuna uyacak duygusal tepki şeklinde açıklamıştır (Hoffan, 1987). Davis' in tanımlamasında da, başka birinin görünen deneyimlere verilen reaksiyonlardır (Davis, 1983). Yılmaz göre ise; başka bireyin duygularını deneyimlemeksizin, hissetme becerisidir (Yılmaz, 2013). Empati hakkında araştırma yapan bazı yazarlara göre bir kişinin duygu ve düşüncelerini anlama olarak tanımlarken, başka araştırmacılarda empatiyi hissetmek yoluyla açıklamaktadır (Barnett, 1987).

Empatinin tanımlamasıyla ilgili yapılan bilimsel araştırmalarda empatinin üç aşamasının olduğu görünmektedir. 1. aşama bilişsel olarak 1950 öncesi ele alınan empati, 2. aşama olarak ta hem bilişsel hem de duygusal olarak ele alınan empati, 3. aşamada ise kişinin sadece bir duygusunu anlama yönelik daha dar anlamda kullanılan empatidir (Dökmen, 2006).

2.10.1. Empati Kurmada Etkili Olan Kuramlar

2.10.1.1. Çıkarsama Kuramı

İnsanlar doğası gereği içinde yaşamış olduğu mutluluk, üzüntü, korku, heyecan vb. gibi duygularını fiziksel hareket ve mimikleri ile dışa vururlar. Bu fiziksel hareket ve mimikleri başka insanlarda da gördüklerinde, o insanların içsel anlamda ne yaşadıklarını anlayabilirler. Bu kuram ile bir insanı anlayıp, tanımlamak için fiziksel olarak yaptığı hareket ve mimiklerini yorumlamak yeterlidir. Bireylerin duygusal anlamda yani iç dünyalarında yaşadıkları sevinç, mutluluk, üzüntü, heyecan ve gerginlik gibi bazı içsel durumlar vücudun belli yerlerinde farklı tepkilerle kendini göstermektedir. Örneğin çok sinirlenen bir insanın kasları gergin olur, heyecandan dolayı yüzü renk vermektedir. Böyle bir durum sonucunda çıkan fiziki değişimler iç dünyamızda yaşadıklarımızın bir belirtisi olarak ifade edilmektedir. Kişi başka bir insanda görmüş olduğu benzer fiziki hareketleri kendi tecrübesinden yola çıkarak anlamaya çalışır. Kısaca insanlar iç dünyasında yaşadıkları duyguyu fiziki hareketlerinde gösterirken, başkalarını da bu yolla anlamaya çalışmaktadırlar (Çelik ve Çağdaş, 2010).

2.10.1.2. Rol Oynama Kuramı

Empatik davranışların gelişimi etrafımızdaki kişileri taklit ederek ve o kişilerin üstlenmiş oldukları rolleri benimseyerek anlamaya çalışma, çocukluk dönemine dayandırılarak açıklanmaktadır. Çocuğun doğuştan gelen taklit etme becerisi, önce ailesinde ki bireyleri taklit ederek başlar daha sonra da başkalarının gözüyle kendisini değerlendirir. Fiziki olan bu roller çocuk büyüdükçe zihinde rol almaya başlar. İlerde karıştırılan bu roller, genel anlamda başka insanların ona nasıl baktığı, nasıl değerlendirildiği ile ilişkili kavramları ortaya çıkarmaktadır. Çocukların evcilik oyunu bu kurama verilebilecek güzel bir örnektir. Anne baba rollerine girerek onları taklit eden çocuklar, bu sayede anne ve babaların hissettikleri duyguyu hissederler (Alver, 2003).

2.10.1.3. Heyecan Yayılması Olarak Empati

Kişiden kişiye değişen heyecan çok yönlü bir süreçtir. Bu kuramla çocuk ve annesi arasındaki bağın heyecansal olduğunu ve bununla empati olduğu bilinmektedir. Empati, anne ile çocuk arasındaki iletişimi sağlamaktadır. Bu kurama göre, başkasının yaşamış olduğu heyecanı yakalayıp sanki kendimiz yaşamışız gibi hissettiğimizde empati kurmuş oluruz. Örneğin üzülen bir kişinin ağlaması bizi de üzer. Neşeli tavırlar sergileyen bir çocuk bizi de mutlu eder. Tedirgin olan ve her zaman korkan kişi bizi huzursuz eder. Yani karşımızdaki insanın heyecanını görüp kendimizde hissettiğimizde empati kurmuş oluruz (Alver, 2003).

2.10.1.4. Empatinin Bileşenleri

Empati kurabilmek için karşıdaki insanın duygu ve düşüncesini doğru algılamamız gerekir. Aslında sadece karşıdaki insanın duygu ve düşüncelerini algılamamız yeterli olmamaktadır. Bilim insanlarının yapmış olduğu empati tanımında bu noktaya dikkat çekerek iki temel bileşenden söz etmişlerdir. Bunlar, algısal ve duygusal bileşenlerdir (Dökmen, 2006).

2.10.1.5. Duygusal Bileşen

İnsanın ne düşündüğünün farkına varması bilişsel empati olarak açıklanmaktadır. Başka bir ifadeyle diğer insanların duygularını, düşüncelerini ve ihtiyaçlarını anlamaktan geçen sürece bilişsel empati denilmektedir. Bilişsel empati de, başkalarının hissettikleri duyguları yaşamak yerine bilişsel olarak anlaşılması anlamına gelmektedir. Yani karşıdaki kişinin duygularını tecrübe etmeden o duyguyu anlama olarak ifade edilmektedir. Bu empati bileşeni iyi bir gözlem ve düşünmeyi gerektirir. Karşıdaki kişinin hislerini sözel ve sözel olmayan ipuçları ile onu anlamaya çalışma yeteneğidir (Yılmaz, 2003). Bilişsel empati ile duygusal empati karşılaştırıldığında bilişsel empati daha pratik olduğu görülmektedir. Buda üstlenen rolde duygusal beceriden çok bilişsel becerin önemindedir (Özodaşık, 2009).

2.10.1.6. Algısal Bileşen

Empati kuracak kişi karşında bulunan bireyi dikkatli bir şekilde izlemelidir. Karşıdaki bireyin yaptığı bütün hareketlerine mimiklerine, heyecanına, ses tonuna ve konuşmalarına dikkat ederek bir bütün olarak değerlendirmelidir. Ancak bunları yaptıktan sonra empati yapacak kişinin bir imaj olarak duygu ve bilişsel süreç üzerinde çalışabilmekte ve ondan sonra diğer aşama olan yaşantıların bildirimini geçilebilmektedir (Öner, 2001).

2.10.2. Empatiyle Karıştırılan Kavramlar

Günümüzde az anlaşılan empati aslında hayatımızda çok kullanılan bir kavramdır. Şimdiye kadar yapılan sayısız tanımlamalara rağmen hala bazı kelimelerle karıştırılmaktadır. Bunlar: İçtenlik, sempati, özdeşleşme ve sezgisel tanı gibi kavramlardır (Çelik, 2008).

2.10.2.1. Empati ve Sempati

Kaynaklara bakıldığında empatinin kökeninde olduğu gibi sempatinin de kökenin de eski yunan kaynaklarına dayanır. Sempati "sympatheia" kelimesinden türetilmiştir. İngiliz dilinde "sympathy" olarak bilinen sempati, aynı duyguyu başkasıyla hissetmek olarak tanımlanır. Bilim adamları David Hume ve Adam Smith 18. yüzyılda sempati kavramını araştırmışlardır. Çağımızda ise psikolojik bilim dalı içerisinde ele alınan sempati daha sonra sosyal psikoji içerisinde çok araştırılan bir kavram olmuştur. Günümüzde araştırma konusu olan empati ile sempati kavramları birbirine karıştırılmaktadır. Bazen birbiri yerine kullanılan

bu kavramları doğru kullanmak amacıyla yeni araştırmalar yapılmaktadır (Dökmen, 2001). Sempatinin temelinde aynı duygu ve düşünceleri paylaşmak varken, empati de ise karşıdaki kişinin yerine kendini koyarak onunun dünyasındaki duygu ve düşüncelerini anlamak vardır. Her zaman karşı tarafı tutmayı gerektiren sempati, karşı taraf doğru olsa da olmasa da her koşulda onu hak verir. Empatide ise çok kısa bir süre ile kişi kendini karşı tarafın yerine koyar ve var olan duygusal entegrasyon bu süreçte sonlandırılır. Özetle empati çok kısa bir süreliğine de olsa karşı taraf gibiyken, sempati karşı taraf olur. Böylelikle kişi sempati yaptığından dolayı dışardan bir değerlendirme yapamaz. Şöyle bir örnek verilirse, aynı takımı tutan kişiler birbirlerine karşı sempati duyarlar, takım kazanıp veya kaybettiği zaman beraber sevinir ve beraber üzülürler ancak bu kişilerin hiçbir zaman takım hakkındaki duygu ve düşüncelerini bilemeyiz. Bu duygu ve düşünceleri bilinirse eğer empati yapmış oluruz. Aynı şekilde tutmuş olduğumuz takımın kalecisi penaltı kurtarırsa onun gibi sevinir, kurtarmasa onun gibi üzülürüz. Ama penaltı kullanmadan önce her iki takımın kalecisinin ne düşünüp ne hissettiklerini bilsek eğer empati kurmuş oluruz (Balçıklı, 2009). Wispe (1986) göre de empati ve sempati arasındaki var olan ayrımın yapılması zor olduğunu söyleyerek şöyle bir tanım yapmıştır; empatide anlama aracı olarak birey kullanılır ve kullanılan birey kendisinden bir şey kaybetmemektedir. Sempatide ise bireyi doğru anlamaktan çok duygusal ve düşünsel katılma vardır.

2.10.2.2. Empati ve Özdeşleşme

Özdeşleme, bir insanın, bir başka insan gibi davranması onun gibi olma eylemidir. Yani birey kendi dışındaki bir benliği kabullenmektedir. Özdeşleşmede iki insan aynı benliği paylaşır, empatide ise ayrı ayrı olan iki benlik birlikte var olur. Özdeşim bilincin kontrolü dışında çalışan, kişinin kendisine göre değil karşı kişiye göre şekillendiği zihinsel bir olaydır. Böylelikle özdeşim empati olmaktan çıkıp, diğer bireyle duygusal bir bağ kurmak için diğeri olma isteğidir (Katman, 2010). Özdeşleme, bir başka kişide bulunan davranışlarının ve isteklerin farklı bir kişinin benliğine mal edilmesine denir. Bir kişinin farklı kişiyle özdeşleşmesi için o kişide bulunan davranışları sergilemesi gerekir. Burada amaç ilk kişinin benliğini yok sayarak, diğer kişinin benliğini kabullendirmektir. Böylelikle karşıda bulunan kişinin bakış açısını silerek, özdeşimlerimiz üzerinde değerlendirme yaparız. Buda taraflı bir yaklaşım tarzıdır. Özdeşim yapmak aslında empatiyi yaralayabilmektir. Bunun için özdeşleşmede, iki benlik ayrı ayrı paylaşmakta, empati de ise iki benlik birdir (Akkoyun, 1982).

2.10.2.3. Empati ve İçtenlik

Empati ile içtenlik iç içe girmiş kavramlardır. Bu kadar iç içe geçen bu iki kavram arasında ki bu yakınlık kadar birbirinden farklı bulunan kavramlarda vardır. Empatik bakış açısıyla kişi karışığında bulunan diğer kişinin iç dünyasına girerek onun hislerini yaşama yeteneğidir. İçtenlik; empatinin yanında kendi duygu ve düşüncelerini doğru algılamak amacıyla

bir çaba içine girme eğilimidir. (Akkoyun, 1982). İçtenlik, yani samimi ve şeffaf olma anlamına gelmektedir. Sorun yaşayan insanların, kendi yaşantılarını fark etmesi ve bunu karşıdaki kişinin gözetiminde kurduğu ilişki ile yaşayabilmesidir (Köseoğlu, 1994). Empati ile içtenlik birbirine karışmış kavramlardır. Empati kurabilmenin ön şartlarından biri de içtenliktir. Empati yapabilmek için karşıdaki insanın iç dünyasına girerek onun duygularını hissetmek gerekmektedir. İçtenlikte ise karşı tarafın iç dünyasına girilmişken kendi yaşantısının da farkına varıp kendi yaşantısının algılayabilmek için çaba göstermektir (Yurttaş, 2001).

2.10.2.4. Sezgisel Tanı

Sezgisel tanı ile empati birbirlerine zıt kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Sezgisel tanı; karşısında ki insanın yaşantısına isteyerek girme durumu söz konusu olup yaşantısı hakkında yapılan gözlemler ve bu gözlenen yaşantıyı yorumlama vardır. Empatide ise, her çeşit değerlendirme ve yorumdan kaçınma vardır (Akkoyun, 1982). Başka kişilerin duygu ve düşüncelerini anlayarak gözlemlemek ve bu davranışlarını yorumlamak tek başına yeterli değildir. Sezgisel tanı yapılan yorumlar nedeniyle kişiyi etiketleme durumu söz konusu olabilmektedir. Böyle bir durumla karşılaşıldığı zaman, sezgisel tanı ile empati arasında iletişimin sağlanmasında engellenmiş olur. Sezgisel tanı bu açıdan empatiden ayrılmaktadır (Ataşalar, 1996).

2.10.3. Aşamalı Empati Sınıflaması

Dökmene göre empatinin aşamalı olarak üç ana basamağı vardır. Bunlar; ben basamağı, sen basamağı, onlar basamağıdır. Bunun dışında her basamakta kendi içinde duygu ve düşünceden oluşan iki alt basamağı daha vardır. (Dökmen 2006).

2.10.3.1. Onlar Basamağı

Onlar basamağındaki kişi karşıda bulunan kişinin kendisine ne anlattığıyla ilgilenmez, bundan dolayı karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini aynı zamanda da ne hissettiğini dikkate almaz. Bunun için sorunla ilgili duygu ve düşüncelerini belirtmez. Bunun yerine toplumda genel geçer olan düşünceleri ifade etmektedir. Bundan dolayı bu basamakta olan kişi genelleme yoluna gitmektedir. Bu kişiler hep atasözleri ve deyimlerden faydalanmaktadırlar. Buda toplumun konuya bakış açısını ifade etmektedir (Dökmen, 2012).

2.10.3.2. Ben Basamağı

Ben basamağında bulunan kişi empatik tepki verirken benmerkezcidir. Karşısında bulunan kişinin hissettiği duygu ve düşünceleri anlamak yerine ona eleştiri getirir. Bununla birlikte ona neler yapacağını ve nasıl davranması gerektiği söyler. Bazen de karşıdaki kişinin

kendi sorunlarıyla baş başa bırakıp kendi sorunlarından konuşmaya başlar (Kumbaroğlu, 2013).

2.10.3.3. Sen Basamağı

Bu basamakta olan kişi diğer iki basamağın tersine, empatik tepki verirken, kendisine problem anlatanın rolüne girerek onun gibi bakmaya çalışır. Buda aslında hem kendisinin hem de toplumun düşüncelerini ifade etmez. Yani karşısında bulunan kişinin düşünce ve hislerini anlamaya çalışmaktadır (Dökmen, 1987).

2.11. Sportmenlik ve Empati ile ilgili Yapılan Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar

Singh ve diğerleri, (2013) savunma sporu ile bireysel spor branşlarıyla uğraşan bireylerin ahlaki tutumlarının karşılaştırıldığı bir çalışmada, branş bazında anlamlı bir farklılaşma tespit etmişlerdir. Bu farklılaşma savunma sporu yapan bireyler lehine anlamlı düzeyde olmuştur. Ulukan (2021) Ortaokul öğrencilerinin katılımıyla yapmış olduğu çalışmada, farklı dövüş branşlarında spor yapan öğrencilerin sportmenlik düzeylerini incelemiştir. Bu araştırma sonucunda elde ettiği bulgulara göre; cinsiyet değişkenliği açısından yapılan karşılaştırmalarda ölçeğin sorumluluklara bağlı ve rakibe saygı alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farka rastlanmıştır. Yine farklı bir çalışma da, Miller ve diğerleri, (2004) 202 kadın ve 512 erkek olmak üzere toplamda 714 genç futbolcunun katılmış olduğu uluslararası bir futbol organizasyonunda futbol ile uğraşan gençlerin motivasyonel iklimin, sportmenlik davranışa etkisini incelemiştir. Bu araştırma sonucunda, cinsiyet değişkeni açısından algılanmış oldukları motivasyonel iklimin, sportmenlik davranışlarına etkisi üzerinde anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Ramazanoğlu ve diğerleri, (2002) Futbol ve Taekwondo branşlarında spor yapan bireylerin sportmenlik yönelimleri ve saldırganlık düzeylerinin araştırıldığı çalışmada, futbolcuların çok yönlü sportmenlik yönelimleri ölçeğine ilişkin puan ortalamaları, Taekwondo branşını yapan sporcuların puan ortalamalarından daha düşük olduğu sonucuna varmışlardır. Sülün (2021) araştırmasında Judo federasyonun düzenlemiş olduğu seminere katılan 154 antrenörün sportmenlik yönelimleri ile kişilik özelliklerinin bazı değişkenlikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu çalışmada cinsiyet değişkenliğine göre sportmenlik yönelimleri ve kişilik özellikleri ilişkisinde anlamlı bir düzeyde fark çıkmamıştır. Tsai ve diğerleri, (2005) basketbol ve voleybol sporunu yapan 302 liseli genç üzerinde yaptıkları sportmenlik yönelimleri adlı çalışmada, kadınların erkeklere göre gençleri yaşlılara göre voleybolcuların basketbolculara göre daha çok sportmenliği önemsedikleri sonucuna ulaşmışlardır. Aynı zamanda basketbol sporunu yapan genç kızların sportmenlik davranışlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Koçak ve Balçıkınlı (2021) yaptıkları bir çalışmada Judo, Taekwondo ve Kick Boks branşlarından toplam 273 üst derece ki sporcunun katılımıyla yaptıkları çalışma sonucunda savunma sporuyla uğraşan üst düzeydeki sporcuların

empati becerilerine bakıldığında, erkek sporcuların kadın sporculara oranla empatik becerilerin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Branş bazındaki değişkenliğe göre empati becerileri incelendiğinde ise Kick Boks branşında spor yapan bireylerin Taekwondo branşında spor yapan bireylere oranla daha düşük bir empatik düşünceye sahip oldukları saptanmıştır. Kozdras (2019) Judo branşında spor yapan çocuklar ile spor yapmayan akranlarının empatik becerilerin kıyaslandığı bir çalışmada, en az iki yıl Judo sporunu yapan çocukların spor yapmayan akranlarına göre empatik becerileri anlamlı bir düzeyde daha yüksek çıkmıştır. Judocuların empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin araştırıldığı başka çalışmada ise; Judo sporunu yapan 60 kişinin empatik eğilim düzeylerinin; yaş, eğitim, antrenman süresi ve çalıştırıcıyla geçen süreye göre farklılaşmadığı, sadece eğitim durumunda anlamlı bir farklılığa ulaşılmıştır (Öztürk, 2016). Akınoğlu ve diğerleri, (2004) yapmış oldukları araştırmada, takım ve bireysel branşlarda spor yapanların empati puan ortalamalarında önemli bir farklılığa rastlanmamıştır. Cinsiyet açısından bakıldığında önemli bir farklılık tespit edilmiş olup empatik yaklaşımın kadınlarda daha fazla olduğu sonucuna varılmıştır. Kişinin mesleği ile eğitim durumu empatik yaklaşımını etkilemediği tespit edilmiştir. Kişinin hangi düzeyde spor yaptığı ile empatik yaklaşım ilişkisinde farklılık bulunmuştur. Karakaya (2002) yapmış olduğu çalışmada, bireysel takımlarda mücadele eden sporcular ile takım sporlarında mücadele eden sporcular arasında empatik eğilim açısından anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Farklı bölümlerde eğitim gören öğrenciler arasında spor yapanlar ile spor yapmayanların empatik eğilim düzeylerine bakıldığı bir çalışmada, katılımcıların empatik eğilim düzeylerinin orta düzeyde kaldığı tespit edilmiştir (Kırımoğlu ve diğerleri, 2014). Diğer bir çalışmada ise (Bayındır, 2018) Takım sporları bazında basketbol, futbol, hentbol; bireysel spor bazında da yüzme, tenis ve okçuluk branşlarındaki antrenörlerin liderlik davranışı ile empati eğilim düzeylerin çalıştırıcının deneyim yılı, eğitim düzeyi, branşında görev yaptığı süreye göre pozitif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Empatik eğilim düzeyinin branş bazında karşılaştırıldığı başka bir araştırmada, savunma sporlarından Kick Boks: 61, Karate: 15, Muaythai, 51; takım sporlarından basketbol: 50, voleybol: 50, hentbol: 15 olmak üzere yaşları 15-26 arasında değişen 242 sporcunu katılımıyla yapılan araştırmanın sonucunda; hem gruplar arasında hem de branş bazında empatik eğilim düzeyinin anlamlı bir şekilde değişmediği tespit edilmiştir. (Akçakoyun ve diğerleri, 2010).

3. YÖNTEM

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada genel tarama modellerinden betimsel ve ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkilerin varlığını/ varsa yönünü ve derecesini belirlemektedir (Karasar, 2019).

3.2. Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2021-2022 yılında Şırnak Gençlik Spor ve İl Müdürlüğünde savunma branşlarında (Muaythai n=54, Kick Boks n=63, Wushu n=72, Taekwondo n=50, Karate n=32, Judo n=65, Boks n=105) 303 erkek (% 68,7), 138 kadın sporcu (% 31,3) olmak üzere toplamda 441 kişi katılmıştır. Bu spor disiplinlerinde branşlaşma ve elit seviyede yarışma yaşı farklılaştığından dolayı gruplar 18-21, 22-25, 26 üstü olmak üzere üçe ayrılmıştır.

3.3. Verilerin Toplama teknikleri

Verilerinin toplanması üç basamaktan oluşmaktadır. İlk basamakta sporcuların demografik bilgilerini belirlemeye yönelik "Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır. İkinci basamakta sporcuların sportmenlik yönelimlerini belirlemek amacıyla "Çok yönlü sporda davranış yönelimi ölçeği" uygulanacaktır. Üçüncü basamakta ise Empatik Eğilim durumlarını tespit etmek için sporculara "Empatik Eğilim Ölçeği" kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Savunma sporu yapan bireylerde sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi başlıklı çalışmamız için 5 soruluk kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Bu formda aşağıda bulunan sorulara cevap aranmıştır,

1. Cinsiyet
2. Eğitim Düzeyi
3. Yaş
4. Deneyim yılı
5. Spor branşı (Ek-5).

Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği

Çalışmamızda kullanılan Çok yönlü sporda davranış yönelimi ölçeği, Vallerand, Briere, Blanchard ve Provencher'in (1997) tarafında geliştirilmiş olup Sezen-Balçıkanlı (2010) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Çok yönlü sporda davranış yönelimi ölçeği 25 maddeden ve 5 alt boyuttan oluşan 5'li likert tipi ölçektir. Çok yönlü sporda davranış yönelimi ölçeğinin alt boyutları; Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklara Bağlılık,

Rakibe Saygı ve Negatif yaklaşımlar boyutlarından oluşturmaktadır. Ölçeğin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması farklı futbol kulüplerinde oynayan 110 sporcunun katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Çalışma esnasında Çok boyutlu sportmenlik ölçeğindeki 5 alt boyut ve 25 maddeye ait faktör analizinde “Negatif Yaklaşımlar” boyutundaki 5 maddelerin (5, 10, 15, 20, 25) çalışmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre “Negatif Yaklaşımlar” Ölçekten çıkarılmış olup ölçek 20 madde ile 4 alt boyuttan oluşmaktadır. Cronbach Alpha değerlerine baktığımızda ise Faktör 1 (Sosyal Normlara Uyum) 0,86; Faktör 2 (Kurallara ve Yönetime Saygı) 0,83; Faktör 3 (Sporda Sorumluluklara Bağlılık) 0,91; Faktör 4 (Rakibe Saygı) 0,82’dir. Bu sonuçlara göre Çok yönlü sporda davranış yönelimi ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır. (Ek-6).

Empatik Eğilim Ölçeği

Dökmen (1988) tarafından geliştirilen empati eğilim ölçeğinde temel amaç, bireyin sosyal hayattaki empati kurma becerisini ve bunu kullanma kapasitesini ölçmektir. Likert tipte olan bu ölçek 20 sorudan oluşmakta ve her soruya 1 ile 5 arasında puan verilmektedir. Ölçeğin cevaplaması sonucunda puanlar hesaplanırken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. Sorular tersten puanlanmaktadır. Ölçekte bulunan bütün sorulara evet denilme eğilimine karşı ters yönde ve negatif belirtilen soruların puan karşılığı ise; tamamıyla aykırı 5 puan, oldukça aykırı 4 puan, kararsızım 3 puan, oldukça uygun 2 puan, tamamen uygun 1 olmak üzere puanlandırılmıştır. Bu ölçeğe verilen toplam puan üzerinden en düşük puan 20 en yüksek puan ise 100 puan olarak hesaplanmaktadır. Tamamen aykırı 1 puan, oldukça aykırı 2 puan, kararsızım 3 puan, oldukça uygun 4 puan, tamamen uygun 5 puan olarak belirlenmiştir. Ölçeğe verilen cevaplar neticesinde toplanan puanlar bireyin empatik eğilim düzeyini belirler. Bireyin topladığı puan yüksekse empati eğilim düzeyi de yüksek, aldığı puan düşükse empati eğilim düzeyi de düşüktür. Yine dökmen (1988) tarafından empati eğilim düzey ölçeğinin geçerlik çalışması yapılmıştır. 24 kişilik bir denek grubunun empati eğilim ölçeği ile edwards kişisel tercih envanterinin duyguları anlama boyutunda aldıkları puanlar arasındaki korelasyon katsayısı 0.68 olarak tespit edilmiştir. Deneklerden alınan verilerin doğrultusunda ölçeğin tek ve çift maddelerinden alınan puanlar arasında, ölçeği yarılama metoduyla hesaplanan güvenirlik katsayısı 0.86 bulunmuştur. Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı da 0.72’dir. Bu çalışma çerçevesinde elde edilen veriler dahilinde hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı da 0.70 olarak bulunmuştur (Ek-7).

Veri Toplama Araçlarının Güvenirlikleri

Araştırma ölçeklerinin güvenirlik katsayılarının hesaplanmasında Cronbach Alfa (α) değerleri kullanılmıştır. Cronbach Alfa değerleri $0,00 \leq \alpha < 0,40$ arasında ölçeğin güvenilir olmadığı; $0,40 \leq \alpha < 0,60$ düşük güvenirlikte olduğu; $0,60 \leq \alpha < 0,80$ oldukça güvenilir olduğunu

ve $0,80 \leq \alpha < 1,00$ arasında ise ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir (Kalaycı, 2018).

Tablo 3.1.
Ölçek Boyutlarının Güvenirlik Katsayıları (Cronbach Alfa (α))

Ölçekler	Alt Boyutlar	Madde Sayısı	Güvenirlik (α)
Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	Sosyal Normlara Uyum	5	,837
	Kurallara ve Yönetime Saygı	5	,781
	Sporda Sorum. Bağlılık	5	,831
	Rakibe Saygı	5	,807
Empati Eğilim Ölçeği	Ölçek geneli	20	,913
	Empatik Eğilim	20	,810

Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlikleri test edilmiş ve elde edilen bulgular yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu tespit edilmiştir.

3.4. İşlem/ Süreç

Çalışmaya başlamadan önce kurumlardan gerekli izinler alınmıştır. Bu çerçevede;

1. Ölçeğin çalışmada kullanılabilmesi için ölçek kullanım izni alınmıştır.(Ek -1Ek- 2)
2. Etik Kurul Raporu için Şırnak Üniversitesinden gerekli izinler alınmıştır. (Ek-3)
3. Şırnak Gençlik ve Spor İl Müdürlüğünden gerekli izinler alınmıştır. (Ek-4)

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizinde SPSS istatistik paket programı kullanılmıştır. Araştırmada yararlanılan ölçeklerinin güvenirliliği, Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak incelenmiştir. Online ve elden anket tekniği yöntemiyle katılımcılardan veri toplanmıştır. Kayıp verilerin olup olmadığına bakılmış ve bu veriler, missing value yöntemiyle giderilmiştir. Verilere ilişkin uç değerler kontrol edilmiştir. -3 ve +3 dışındaki değerler normalleştirilmiştir. 441 katılımcı ile ilgili analizler gerçekleştirilmiştir. Basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak parametrik testlerin uygulanmasına karar verilmiştir. Araştırma ölçeklerine ilişkin betimleyici istatistikler (aritmetik ortalama, standart sapma) yapılmıştır. İkili karşılaştırmalarda t testi, çoklu karşılaştırmalarda One-Way Anova, farklılığın kaynağının belirlenmesinde Tukey ve LSD testleri kullanılmıştır. İlişkisel model kapsamında ise korelasyon ve regresyon yöntemlerine başvurulmuştur.

Tablo 3.2.
Araştırma Ölçekleri Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

Ölçekler	Alt Boyutlar	Basıklık	Çarpıklık
Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	Sosyal Normlara Uyum	1,485	-1,238
	Kurallara ve Yönetime Saygı	,872	-,950
	Sporda Sorum. Bağlılık	,797	-1,090
	Rakibe Saygı	,946	-1,054
Empati Eğilim Ölçeği	Empatik Eğilim	,594	,243

Normallik varsayımının iki unsuru basıklık ve çarpıklık değerleridir (Tabachnick ve Fidell, 2015). George ve Mallery (2010) basıklık ve çarpıklık değerlerinin +2 ve -2 Aralığında bulunmasının yeterli olacağını bildirmektedirler. Tabloda da görüleceği üzere basıklık ve çarpıklık değerleri (+1,5 ile -1,5) uygun görülen aralıkta dağılmaktadır. Bu durum normal dağılım varsayımının kanıtlandığını göstermektedir.

4. BULGULAR

Bu bölümde, savunma sporu yapan bireylerin sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeylerin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada elde edilen bulgular sonucunda tablolar ile birlikte açıklamalarıyla aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.1.
Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular

N=441		N	%
Cinsiyet	Erkek	303	68,7
	Kadın	138	31,3
Yaş grupları	18-21	132	29,9
	22-25	134	30,4
	26 -35	175	39,7
Öğrenim durumu	İlköğretim	30	6,8
	Lise	161	36,5
	Lisans	223	50,6
	Lisansüstü	27	6,1
Spor Branşı	Muaythai	54	12,2
	Kick Boks	63	14,3
	Wushu	72	16,3
	Taekwondo	50	11,3
	Karate	32	7,3
	Judo	65	14,7
	Boks	105	23,8
Deneyim yılı	1-4 yıl	149	33,8
	5-8 yıl	148	33,6
	9 ve üzeri yıl	144	32,7
Toplam		441	% 100

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular yukarıdaki tabloda sunulmuştur. Araştırmaya 303 erkek (% 68,7), 138 kadın sporcu (% 31,3) olmak üzere toplamda 441 kişi katılmıştır. Yaş kategorileri 18-21 arası yaş grubunda 132 kişi (%29,9), 22-25 yaş grubunda 134 kişi (% 30,4), 26-35 yaş grubunda 175 kişi (% 39,7) yer almaktadır. Öğrenim durumu kategorileri İlköğretim seviyesinde 30 kişi (% 6,8), Lise seviyesinde 161 kişi (% 36,5), Lisans seviyesinde 223 kişi (% 50,6), Lisansüstü seviyesinde 27 kişi (% 6,1) bulunmaktadır. Spor branşı kategorileri ise Muaythai 54 sporcu (% 12,2), Kick Boks 63 sporcu (% 14,3), Wushu 72 sporcu (% 16,3), Taekwondo 50 sporcu (% 11,3), Karate 32 sporcu (% 7,3), Judo 65 sporcu (% 14,7) ve Boks 105 sporcu (% 23,8) şeklinde gruplanmıştır. Sporculuk geçmişine göz atıldığında 1-4 yıl 149 (% 33,8) sporcu, 5-8 yıl 148 (% 33,6) sporcu, 7 ve üzeri yıl 144 (% 32,7) sporcu bulunmaktadır.

Sportmenlik Yönelimi Ölçeğine Ait BulgularTablo 4.2.
Araştırma ölçeği tanımlayıcı istatistik sonuçları

Ölçek	Alt Boyutlar	Min	Max	Ort.	Std. Sp
Sportmenlik Yönelimi Ölçeği	Sosyal Normlara Uyum	1,00	5,00	4,32	,722
	Kurallara ve Yönetime Saygı	1,40	5,00	4,24	,675
	Sporda Sorumluluklara Bağlılık	2,20	5,00	4,44	,602
	Rakibe Saygı	1,00	5,00	4,23	,748
	Ölçek Geneli	2,30	5,00	4,31	,558

Araştırma ölçeği tanımlayıcı istatistik sonuçları yukarıdaki tablo da görülmektedir.

Sportmenlik Yönelimi Ölçeği ortalama değeri ($4,31 \pm ,558$) olarak tespit edilmiştir.

Tablo 4.3.
Sportmenlik Yönelimi Ölçeği cinsiyet değişkeni t testi

N = 441	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sp	t	p
Sosyal Normlara Uyum	Erkek	303	4,34	,703	1,250	,212
	Kadın	138	4,25	,761		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Erkek	303	4,26	,675	,957	,339
	Kadın	138	4,19	,677		
Sporda Sorumluluğa Bağlılık	Erkek	303	4,48	,578	2,255	,025*
	Kadın	138	4,34	,641		
Rakibe Saygı	Erkek	303	4,26	,775	1,169	,243
	Kadın	138	4,17	,685		
Ölçek Geneli	Erkek	303	4,34	,551	1,693	,091
	Kadın	138	4,24	,570		

* $p < 0,05$

Katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin cinsiyete göre farklılaşıp-farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde Sporda Sorumluluklara Bağlılık boyutunda anlamlı değişimler bulgulanmıştır ($p < 0,05$). Anlamlı değişimler bulgularan bu boyutta erkek katılımcıların ortalama değerleri, kadın katılımcıların ortalama değerlerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.4.
Sportmenlik Yönelimi Ölçeği yaş grupları değişkeni Anova analizi

N = 441	Yaş grupları	N	Ort.	Std. Sp	f	p	fark
Sosyal Normlara Uyum	18-21	132	4,11	,880	8,116	,000*	a-b
	22-25	134	4,35	,663			a-c
	26 ve üzeri	175	4,44	,594			
Kurallara ve Yönetime Saygı	18-21	132	4,11	,743	3,397	,034*	a-b
	22-25	134	4,29	,650			a-c
	26 ve üzeri	175	4,29	,630			
Sporda Sorumluluğa Bağlılık	18-21	132	4,31	,679	4,061	,018*	a-b
	22-25	134	4,48	,573			a-c
	26 ve üzeri	175	4,50	,548			
Rakibe Saygı	18-21	132	4,03	,804	7,506	,001*	a-b
	22-25	134	4,28	,717			a-c
	26 ve üzeri	175	4,35	,700			
Ölçek geneli	18-21	132	4,14	,630	8,643	,000*	a-b
	22-25	134	4,35	,538			a-c
	26 ve üzeri	175	4,39	,488			

Gruplar: a: 18-21 yaş, b: 22-25 yaş, c: 26 ve üzeri yaş

Katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin yaş gruplarına göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluklara Bağlılık, Rakibe Saygı ve Ölçek Genelinde anlamlı değişimler bulgulanmıştır ($p<0,05$). Anlamlı değişimlerin tüm boyutlarda ve ölçek genelinde 18-21 yaş grubu ile 22-25 yaş grubu, 18-21 yaş grubu ile 26 ve üzeri yaş grupları arasında olduğu tespit edilmiştir. Tüm boyutlarda ve ölçek genelinde en düşük ortalama değerler 18-21 yaş grubuna aitken, en yüksek ortalama değerler 26 ve üzeri yaş grubundakilere aittir. Sporcuların yaşı arttıkça, sportmenlik yönelimlerinin de arttığı söylenebilir.

Tablo 4.5.

Sportmenlik Yönelimi Ölçeği eğitim seviyesi değişkeni Anova analizi

N =441	Eğitim seviyesi	N	Ort.	Std. Sp	f	p	fark
Sosyal Normlara Uyum	İlköğretim	30	4,09	1,020	3,027	,029*	a-d
	Lise	161	4,28	,727			b-d
	Lisans	223	4,33	,690			c-d
Kurallara ve Yönetime Saygı	Lisansüstü	27	4,64	,408	,967	,408	-
	İlköğretim	30	4,16	,804			
	Lise	161	4,30	,662			
Sporda Sorumluluğa Bağlılık	Lisans	223	4,20	,679	,851	,467	-
	Lisansüstü	27	4,27	,566			
	İlköğretim	30	4,33	,648			
Rakibe Saygı	Lise	161	4,43	,618	,790	,500	-
	Lisans	223	4,44	,591			
	Lisansüstü	27	4,58	,534			
Ölçek geneli	İlköğretim	30	4,16	,867	1,126	,338	-
	Lise	161	4,17	,816			
	Lisans	223	4,28	,675			
	Lisansüstü	27	4,32	,768			
	İlköğretim	30	4,18	,725			
	Lise	161	4,30	,573			
	Lisans	223	4,31	,534			
	Lisansüstü	27	4,45	,441			

Gruplar: a: İlköğretim, b: Lise, c: Lisans, d: Lisansüstü

Katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin eğitim seviyesi değişkenine göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde Sosyal Normlara Uyum boyutunda anlamlı değişimler bulgulanmıştır ($p<0,05$). Anlamlı değişimlerin Sosyal Normlara Uyum boyutunda Lisansüstü- İlköğretim, Lisansüstü-Lise, Lisansüstü-Lisans grupları arasında olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı değişim tespit edilen bu boyutta en düşük ortalama değerler İlköğretim seviyesindeki eğitim grubuna aitken, en yüksek ortalama değerler Lisansüstü eğitim grubuna aittir. Öğrenim seviyesi yükseldikçe sosyal normlara uyum seviyesi de artmaktadır. Katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin eğitim seviyesi değişkenine göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde Sosyal Normlara Uyum boyutunda anlamlı değişimler bulgulanmıştır ($p<0,05$). Anlamlı değişimlerin Sosyal Normlara Uyum boyutunda Lisansüstü- İlköğretim, Lisansüstü-Lise, Lisansüstü-Lisans grupları arasında

olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı değişim tespit edilen bu boyutta en düşük ortalama değerler İlköğretim seviyesindeki eğitim grubuna aitken, en yüksek ortalama değerler Lisansüstü eğitim grubuna aittir. Öğrenim seviyesi yükseldikçe sosyal normlara uyum seviyesi de artmaktadır.

Tablo 4.6.

Sportmenlik Yönelimi Ölçeği sporculuk geçmişi değişkeni Anova analizi

Alt Boyutlar	Sporculuk geçmişi	N	Ort.	Std. Sp	f	p
Sosyal Normlara Uyum	1-4 yıl	149	4,25	,722	1,390	,250
	5-8 yıl	148	4,39	,714		
	9 ve üzeri yıl	144	4,31	,728		
Kurallara ve Yönetime Saygı	1-4 yıl	149	4,22	,743	,417	,660
	5-8 yıl	148	4,28	,654		
	9 ve üzeri yıl	144	4,21	,624		
Sporda Sorumluluğa Bağlılık	1-4 yıl	149	4,35	,663	2,800	,062
	5-8 yıl	148	4,52	,557		
	9 ve üzeri yıl	144	4,44	,571		
Rakibe Saygı	1-4 yıl	149	4,16	,753	1,005	,367
	5-8 yıl	148	4,27	,768		
	9 ve üzeri yıl	144	4,27	,723		
Ölçek geneli	1-4 yıl	149	4,25	,599	1,633	,197
	5-8 yıl	148	4,36	,533		
	9 ve üzeri yıl	144	4,31	,537		

$p > 0,05$

Katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin sporculuk geçmişi değişkenine göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluğa Bağlılık, Rakibe Saygı ve Ölçek Genelinde anlamlı değişimler bulgulanmamıştır ($p > 0,05$).

Tablo 4.7.

Sportmenlik Yönelimi Ölçeği spor branşı değişkeni Anova analizi

Alt Boyutlar	Spor branşı	N	Ort.	Std. Sp	f	p
Sosyal Normlara Uyum	Muaythai	54	4,26	,804	,351	,909
	Kick Boks	63	4,39	,595		
	Wushu	72	4,28	,705		
	Taekwondo	50	4,23	,839		
	Karate	32	4,36	,687		
	Judo	65	4,32	,720		
	Boks	105	4,34	,723		
Kurallara ve Yönetime Saygı	Muaythai	54	4,42	,626	1,387	,218
	Kick Boks	63	4,22	,655		
	Wushu	72	4,24	,649		
	Taekwondo	50	4,18	,728		
	Karate	32	4,28	,721		
	Judo	65	4,31	,642		
	Boks	105	4,12	,702		
Sporda Sorumluluğa Bağlılık	Muaythai	54	4,47	,608	,732	,624
	Kick Boks	63	4,46	,515		
	Wushu	72	4,31	,634		
	Taekwondo	50	4,45	,689		
	Karate	32	4,46	,649		

	Judo	65	4,42	,534		
	Boks	105	4,49	,608		
	Muaythai	54	4,31	,774		
	Kick Boks	63	4,18	,763		
	Wushu	72	4,19	,796		
Rakibe Saygı	Taekwondo	50	4,08	,901		
	Karate	32	4,27	,761	,914	,484
	Judo	65	4,21	,699		
	Boks	105	4,34	,632		
	Muaythai	54	4,36	,531		
	Kick Boks	63	4,31	,466		
	Wushu	72	4,26	,609		
Ölçek geneli	Taekwondo	50	4,23	,640	,367	,900
	Karate	32	4,35	,600		
	Judo	65	4,31	,521		
	Boks	105	4,32	,565		

Katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin spor branşı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı, Sporda Sorumluluğa Bağlılık, Rakibe Saygı ve Ölçek Genelinde anlamlı değişimler bulgulanmamıştır ($p>0,05$). Ancak ortalama değerler göz önünde bulundurulduğunda tüm branşlardaki sporcuların sportmenlik yönelimlerinin yüksek seviyede olduğu söylenebilir.

Empati Eğilim Ölçeğine Ait Bulgular

Tablo 4.8.
Araştırma ölçeği tanımlayıcı istatistik sonuçları

Ölçek	Min	Max	Ort.	Std. Sp
Empatik Eğilim Ölçeği	28,00	100,00	71,82	11,089

Araştırma ölçeği tanımlayıcı istatistik sonuçları yukarıdaki tablo da görülmektedir. İlgili Alanyazına göre ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan ise 100'dür. Bu araştırma özelinde Empati Eğilim Ölçeği ortalama değeri ($71,82 \pm 11,089$) olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğe ait demografik özellikler incelenirken, ölçeğin ortalama değerleri üzerinden hesaplama yapılarak ilgili analizler gerçekleştirilmiştir. İlişkisel model kapsamında korelasyon ve regresyon analizleri ölçek ortalamaları alınarak yapıldığı için, bu analiz yöntemi seçilmiştir.

Tablo 4.9.
Empati Eğilim Ölçeği cinsiyet değişkeni t testi

N =441	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sp	t	p
Empatik Eğilim	Erkek	303	3,63	,595	2,471	014*
	Kadın	138	3,50	,442		

$p>0,05$

Katılımcıların empatik eğilimlerinin cinsiyete göre farklılaşıp-farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde erkek ve kadın katılımcılar arasında anlamlı değişimler bulgulanmıştır ($p < 0,05$). Erkek katılımcılara ait ortalama değerlerin, kadın katılımcılara ait ortalama değerlere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.10.

Empati Eğilim Ölçeği yaş grupları değişkeni Anova analizi

N =441	Yaş Grupları	N	Ort.	Std. Sp	f	p	fark
Empatik Eğilim	18-21	132	3,45	,543	6,222	,002*	a-b
	22-25	134	3,67	,565			
	26 ve üzeri	175	3,63	,538			

Gruplar: a: 18-21, b: 22-25, c: 26 ve üzeri

Katılımcıların Empatik Eğilimlerinin yaş gruplarına göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde anlamlı değişimler tespit edilmiştir ($p < 0,05$). İlgili bulgulara göre 18-21 yaş grubundaki katılımcıların ortalama değerleri, 22-25 yaş grubu ile 26 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalama değerlerine göre anlamlı bir şekilde daha düşüktür.

Tablo 4.11.

Empati Eğilim Ölçeği eğitim seviyesi değişkeni Anova analizi

	Eğitim seviyesi	N	Ort.	Std. Sp	f	p	Fark
Empatik Eğilim	İlköğretim	30	3,55	,583	5,410	,001*	b-c
	Lise	161	3,70	,647			
	Lisans	223	3,49	,460			
	Lisansüstü	27	3,73	,501			

Gruplar: a: İlköğretim, b: Lise, c: Lisans, d: Lisansüstü

Katılımcıların Empatik Eğilimlerinin eğitim seviyesi değişkenine göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde anlamlı değişimler tespit edilmiştir ($p < 0,05$). İlgili bulgulara göre Lisans grubundaki katılımcıların ortalama değerleri, Lise grubundaki katılımcıların ortalama değerlerine göre anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Eğitim seviyesi en yüksek olan katılımcıların, empatik eğilimlerinin en iyi seviyede olduğu da söylenebilir.

Tablo 4.12.

Empati Eğilim Ölçeği sporculuk geçmişi değişkeni Anova analizi

N=441	Sporculuk geçmişi	N	Ort.	Std. Sp	f	p
Empatik Eğilim	1-4 yıl	149	3,60	,629	,879	,416
	5-8 yıl	148	3,62	,551		
	9 ve üzeri yıl	144	3,54	,470		

Katılımcıların Empatik Eğilimlerinin Sporculuk geçmişi değişkenine göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde anlamlı değişimler tespit edilmemiştir ($p > 0,05$).

Tablo 4.13.

Empatik Eğilim Ölçeği spor branşı değişkeni Anova analizi

N=441	Spor branşı	N	Ort.	Std. Sp	f	p	fark
Empatik Eğilim	Muaythai	54	3,60	,459	6,228	,000*	a-c b-c c-f c-g
	Kick Boks	63	3,42	,502			
	Wushu	72	3,89	,679			
	Taekwondo	50	3,62	,585			
	Karate	32	3,62	,441			
	Judo	65	3,58	,548			
	Boks	105	3,45	,470			

Gruplar: a:Muaythai, b: Kick Boks, c: Wushu , d: Taekwondo, e: Karate, f: Judo, g: Boks

Katılımcıların Empatik Eğilimlerinin Spor branşı değişkenine göre farklılaşıp-farklılaşmadığı Anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde anlamlı değişimler tespit edilmiştir ($p<0,05$). Anlamlı farklılıkların Wushu -Muaythai, Wushu -Kick Boks, Wushu -Judo, Wushu -Boks branşları arasında olduğu, Wushu branşındaki sporculara ait ortalama değerlerin; Muaythai, Kick Boks, Judo ve Boks branşlarındaki sporculara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ortalama değerler Wushu branşına aitken, en düşük ortalama değerler Kick Boks branşı sporcularına aittir.

Tablo 4.14.

Sportmenlik yönelimi ve empatik eğilim ölçekleri korelasyon analizi

N =441	1	2	3	4	5
1- Sosyal Normlara Uyum	1				
2-Kurallara ve Yön. Saygı	,597**	1			
3-Sporda Sorumluluğa Bağlılık	,548**	,630**	1		
4- Rakibe Saygı	,558**	,478**	,481**	1	
5- Empatik Eğilim	,341**	,334**	,250**	,331**	1

** $p<0,01$ düzeyinde anlamlı,

Sportmenlik yönelimi ölçeği ve empatik eğilim ölçeklerine ait boyutlar arasında yapılan korelasyon analizi ile bu değişkenlerin birlikte değişme yönleri ve kuvvetleri incelenmiştir. Yapılan korelasyon analizinin sonuçlarına göre; Sosyal Normlara Uyum ile Kurallara ve Yönetime Saygı arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.597$, $p<0.01$), Sosyal Normlara Uyum ile Sporda Sorumluluklara Bağlılık arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.548$, $p<0.01$), Sosyal Normlara Uyum ile Rakibe Saygı arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.558$, $p<0.01$), Sosyal Normlara Uyum ile Empatik Eğilim arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.341$, $p<0.01$), bir ilgileşim bulgulanmıştır. Kurallara ve Yönetime Saygı ile Sporda Sorumluluklara Bağlılık arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.630$, $p<0.01$), Kurallara ve Yönetime Saygı ile Rakibe Saygı arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.478$, $p<0.01$), Kurallara ve Yönetime Saygı ile Empatik Eğilim arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.334$, $p<0.01$), bir ilgileşim bulgulanmıştır. Sporda Sorumluluklara Bağlılık ile Rakibe Saygı arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.481$, $p<0.01$), Sporda Sorumluluklara Bağlılık ile Empatik Eğilim arasında anlamlı, pozitif yönlü ve düşük düzeyli

($r=.250$, $p<0.01$), bir ilgileşim bulgulanmıştır. Rakibe Saygı ile Empatik Eğilim arasında anlamlı, pozitif yönlü ve orta düzeyli ($r=.331$, $p<0.01$), bir korelasyon tespit edilmiştir.

Tablo 4.15.

Spormentlik yönelimi ve empatik eğilim ölçekleriçoklu doğrusal regresyon analizi

Değişken	B	Std Hata	Beta (β)	t	p	VIF
Constant	2,036	,196	-	10,410	,000	-
Sosyal Normlara Uyum	,118	,046	,154*	2,549	,011	1,901
Kurallara ve Yön. Saygı	,145	,051	,177*	2,867	,004	1,982
Sporda Sorumluluğa Bağlılık	-,028	,055	-,030	-,505	,613	1,853
Rakibe Saygı	,130	,041	,175*	3,190	,002	1,573
R=,403	R ² değeri =,162		Düz. R ² değeri = ,154			
F ₍₄₋₄₃₆₎ = 21,096	p=,000	D-W=1,554				

Not: Bağımsız değişken: Sportmenlik yönelimi. Bağımlı değişken: Empatik eğilim.

Yukarıdaki tabloda bağımsız değişken olan sportmenlik yönelimi ölçeğinin dört alt boyutuna karşılık bağımlı değişken olan empatik eğilim arasında yapılan çoklu regresyon analizi görülmektedir. Oluşturulmuş olan çoklu regresyon modeli istatistiksel olarak anlamlıdır ($F_{(4-436)}= 21,096$; $p<.001$). Modelin R²değeri, 162; düzeltilmiş R²değeri, 154olarak bulgulanmıştır. Bu bulgu sportmenlik yönelimi bağımsız değişkeninin, empatik eğilim bağımlı değişken boyutundaki değişimlerin yaklaşık % 16'sını açıkladığını göstermektedir. Beta göstergelerinden hareketle bu ilişkideki bağımsız değişkenlerin, bağımlı değişkeni etkileme gücüne bakıldığında anlamlı etkiler sportmenlik yönelimi ölçeğinin alt boyutları olan Sosyal Normlara Uyum ($\beta=.154$; $p<.01$), Kurallara ve Yönetime Saygı ($\beta=.177$; $p<.01$) ile Rakibe Saygı ($\beta=.175$; $p<.01$) boyutlarındadır. Sportmenlik yöneliminin, empatik eğilim üzerindeki etkisini açıklamada Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı ile Rakibe Saygı'nın anlamlı şekilde pozitif yönde katkısı olduğu tespit edilmiştir. Özetle; Sportmenlik yöneliminin alt boyutlarından olan Sosyal Normlara Uyum, Kurallara ve Yönetime Saygı ile Rakibe Saygı düzeyi arttıkça, empatik eğilimin de artacağı söylenebilir.

5. TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1. Tartışma

Çalışmamızda, savunma sporu yapan bireylerde sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Sportmenlik yönelim ölçeği ve empatik eğilim ölçeği ile elde edilen verilerle yapılan analizler sonucunda Alanyazın ışığında tartışılıp yorumlanmıştır.

Tablo 4.3 İncelendiğinde katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin, cinsiyete göre farklılaşıp-farklılaşmadığı t testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda anlamlı değişimler tespit edilmiştir. Anlamlı değişimlerin belirlendiği bu boyutta, erkek katılımcıların ortalama değerlerinin, kadın katılımcıların ortalama değerlerine göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu analiz neticesinde erkek sporcuların kadın sporculara göre sporda daha fazla sorumluluklarına bağlılık gösterdiği söylenilebilir. Bunun nedenini araştırma yapılan bölgede, erkek bireylere küçük yaştan itibaren yüklenen sorumluluklar fazla olduğundan erkeklerin sorumluluk yönelim değerini etkilediği düşünülmektedir. Alanyazına bakıldığında çalışmamızı destekleyen araştırmalar bulunmaktadır. Kulaber (2021) çalışmasında, cinsiyet değişkeninin sportmenliğin alt boyutlarından olan; kurallar ve yönetime saygı, rakibe saygı, sporda sorumluluğa bağlılık ve sosyal norma uyum alt boyutlarında erkeklerin kadınlara göre daha yüksek puana sahip olduğunu belirlemiştir. Yine Ulukan (2021) tarafından yapılan başka bir çalışmada sportmenlik yönelim ölçeğinin alt boyutlarından sporda sorumluluklara bağlılık boyutunda cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Ayrıca bu çalışmada rakibe saygı alt boyutunda da cinsiyet değişkenine göre sportmenlik ile ilişkisinde anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Güllü ve Şahin (2018) yaptıkları çalışmada, rakibe karşı durumlarında erkek güreşçilerin kadın güreşçilere göre daha saygılı olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca bu araştırmada, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda anlamlı değişimler saptanmıştır. Belirlenen bu farkın erkek katılımcıların lehine olduğu tespit edilmiştir. Güvendi ve Türksöy (2019) yaptıkları bir çalışmada, sporcuların ahlaki uzaklaşma ve saldırganlık düzeylerini incelemişlerdir. Fiziksel ve sözel saldırganlık puanları cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, erkek sporcuların ortalamalarının kadın sporculara göre anlamlı şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda sadece kadınların değil aynı zamanda erkek katılımcıların da sportmenlik yönelim ölçeğindeki sosyal normlara uyum alt boyutundaki ortalama değerleri yüksek bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde, bazı çalışmalarda elde edilen bulguların, bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermediği görülmüştür. Örneğin, Tsai ve Fung' un (2005) yapmış oldukları çalışmada erkeklerin kadınlara oranla sportmenlik eğilimlerinin daha düşük olduğunu belirlemişlerdir. Yine başka bir çalışmada Güllü (2018) çalışmasında, erkek ve kadın

katılımcıların sosyal normlara uyum alt boyutu ile rakibe saygı alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık görülmüş olup bu farkın kadın katılımcılar lehine olduğu görülmektedir. Bunun temel nedeninin bireylerin yaşamış olduğu coğrafi bölgenin, insan davranışlarını etkileyebilecek gelenek, görenek, örf, âdetler; Diğer bir deyişle önceki bazı araştırmalarda sonuçların farklı olmasının nedeni, bölgeler arası kültürel farklılıklardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 4.9. incelendiğinde katılımcıların empatik eğilim düzeyleri cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Erkek katılımcılara ait ortalama değerlerin, kadınlara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçlarındaki bu farklılığın nedenleri olarak katılımcıların yaşadıkları ildeki dış çevre, coğrafi şartlar, sosyo-kültürel etmenler, gelenek ve görenek gibi etmenler belirtilebilir. Ayrıca erkeklerin sosyal hayatta kadınlara göre daha baskın olmasından dolayı empati algısının da etkilediği düşünülmektedir. Alanyazında yapılan bilimsel çalışmalar incelendiğinde, cinsiyetin empatik beceri üzerindeki rolü ile ilgili bu araştırma sonucunu destekler nitelikte çalışmalar tespit edilmiştir. Arslan ve Balçıkkanlı (2019) çalışmalarında çocuk sporcuların empati düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiğini ve bu farkın istatistiksel olarak kız sporcular lehine anlamlı olduğunu belirlemişlerdir. Bu sonuçlar esas alındığında, empatik düşünme becerilerinin sporcuların yarışmalarda veya günlük hayatta rol alırken bu tutumlarının geliştirilmesine destek verilmesi ve bakış açılarının geliştirilmesine yönelik etkinlikler düzenlenerek bu duyarlılığın artırılması gerekmektedir. Toussaint ve Webb (2005)'in yapmış oldukları araştırmada cinsiyete göre elde ettikleri sonuçlar incelendiğinde kadınların erkeklerden daha empatik düşündüğü tespit etmişlerdir. (Lewis ve diğerleri, 2008; Dorak ve Vurgun, 2006; Rueckert ve diğerleri, 2011). Alan yazın incelendiğinde bu çalışmayı desteklemeyen nitelikte araştırmalarda bulunmaktadır. Eraslan (2015) yapmış olduğu çalışmada cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin empati eğilim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını saptamıştır. Bu çalışmalara ek olarak Özşarı ve diğerleri, (2021) Taekwondo branşı ile ilgilenen sporcular üzerinde yaptıkları araştırmada, kadın ve erkek sporcular arasında anlamlı bir farkın bulunmadığını belirlemişlerdir.

Tablo 4.4. incelendiğinde, sportmenlik yönelimleri yaş gruplarına göre analiz edilmiş olup sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık, rakibe saygı ve ölçek genelinde anlamlı değişimler tespit edilmiştir. 18-21 yaş grubuna baktığımızda bu gruba ait ortalama değerlerinin daha düşük olduğu bunun nedeni ise bu yaş grubunda olan bireylerin adolesan döneminden etkilendiği düşünülmekte olup sportmenliğin alt boyutlarını etkilediği varsayılmaktadır. Aynı zamanda bu gruptaki bireylerin diğer gruplardaki bireyler karşılaştırıldığında tecrübe durumlarının daha az olduğu, dürtülerini kontrol etme eğilimlerinin daha zor olduğu için gruplar arası anlamlı farkı etkilediği düşünülmektedir. Gürpınar ve Kurşun (2013) basketbol ve voleybol branşlarında daha önce lisanslı spor yapan bireylere yönelik

yaptıkları araştırmada, yaş değişkeni ile sportmenlik yönelim ölçeğinin alt boyutlarından, kurallara ve yönetime saygı boyutu ile ölçek toplam puanlarının rakibe saygı alt boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit etmişlerdir. Elde ettikleri bulgular neticesinde 22 yaş üstü bireylerin puanları 21 yaş altı bireylerin puanlarından daha yüksektir. Sonuç olarak yaş artıkça sportmenlik eğiliminin de artacağı söylenebilir. Yine Elik (2017) çalışmasında katılımcıların yaşlarındaki artışın sportmenlik düzeylerinde de anlamlı bir artışı oluşturduğu tespit edilmiştir. Güvendi ve Türksoy (2019) yapmış oldukları çalışmada, sporcuların ahlaki uzaklaşma ve saldırganlık düzeylerini incelemişlerdir. Elde ettikleri analiz sonuçlarına göre, sporcuların yaşları ve sporculuk yaşları ahlaki uzaklaşma boyutunda anlamlı farklılık oluşturmaktadır. Bu sonuca göre sporcuların yaşları ve tecrübeleri arttıkça ahlaki uzaklaşma davranışlarının azalmasından kaynaklı dövüş sporu ile uğraşan sporcuların saldırgan davranışlarının azaldığı tespit edilmiştir. Bu araştırmada, anlamlı değişimlerin tüm boyutlarda ve ölçek genelinde 18-21 yaş grubu ile 22-25 yaş grubu, 18-21 yaş grubu ile 26 ve üzeri yaş grupları arasında olduğu tespit edilmiştir. Tüm boyutlarda ve ölçek genelinde en düşük ortalama değerler 18-21 yaş grubuna ait iken, en yüksek ortalama değerler 26 ve üzeri yaş grubundakilere aittir. Bu nedenle sporcuların yaşı arttıkça, sportmenlik yönelimlerinin de arttığı söylenebilir. Önceki araştırma sonuçları incelendiğinde, bu çalışma ile paralellik göstermeyen çalışmaların da olduğu görülmüştür. Yalçın ve diğerleri, (2020) tarafından yapılan çalışmada, yaş değişkeni ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkinin anlamlı düzeyde olmadığı tespit edilmiştir. Ancak çalışmada anlamlı bir fark olmamasına rağmen 21-23 yaş aralığında olan sporcuların sportmenlik yönelim ölçeğindeki sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarındaki ortalama sonuçlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.10 incelendiğinde, katılımcıların empatik eğilimlerinin yaş gruplarına göre farklılaşıp-farklılaşmadığı anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde anlamlı değişimler tespit edilmiştir ($p < 0,05$). İlgili bulgulara göre 18-21 yaş grubundaki katılımcıların ortalama değerleri, 22-25 yaş grubu ile 26 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların ortalama değerlerine göre anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Alanyazın incelendiğinde bizim araştırmamıza paralel olarak yaş ilerledikçe empati ortalamalarının da yükseldiğini görülmektedir. Aynı zamanda bu farklılığın nedeni, kişisel rahatsızlık boyutunun sporunun günlük hayatta karşılaşmış olduğu sorunları bir kenara bırakamaması, davranışlarının saldırganca ve gergin olması, özgüven eksikliği, kaybetme korkusu, başaramama endişesi gibi kişisel tutumların yaşa bağlı olarak değişim gösterdiği düşünülmektedir. Empati özellikle insan ilişkilerinde karşılıklı güven oluşturmak için sahip olunması gereken önemli bir eğilimdir. İnsanların ahlak, toplum yanlısı davranışlar, karşılıklı güven, olumlu duygular geliştirme, anlayışlı ve pozitif iletişim gibi birçok davranışı önemli derecede etkileyen empati kavramı gün geçtikçe daha önemli bir hal almaya

başlamış ve bu konu üzerine daha çok araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Empatik düşünme becerisi hayatımızda bu kadar önemli bir yere sahip iken bu empatik beceriyi, erken yaşta tıbiren bireylere kazandırılması gerektiği düşünülmektedir. Koçak ve Balçıklı (2021) Savunma sporu yapan elit sporcuların, empati becerileri yaş değişkenine göre incelendiğinde; kişisel rahatsızlık alt boyutunun yaş değişkenine göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır.

Tablo 4.5. incelendiğinde, katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin eğitim seviyesi değişkenine göre farklılaşp-farklılaşmadığı anova testi ile analiz edilmiştir. Analiz neticesinde sosyal normlara uyum boyutunda anlamlı değişimler bulgulanmıştır ($p<0,05$). Anlamlı değişimlerin sosyal normlara uyum boyutunda lisansüstü-ilköğretim, lisansüstü-lise, lisansüstü-lisans grupları arasında olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı değişim tespit edilen bu boyutta en düşük ortalama değerler ilköğretim seviyesindeki eğitim grubuna aitken, en yüksek ortalama değerler lisansüstü eğitim grubuna aittir. Bu bulgulara göre öğrenim seviyesi yükseldikçe sosyal normlara uyum seviyesini de etkilemektedir. Alanyazın incelendiğinde çalışmamıza paralel yapılmış çalışmalara rastlanılmıştır. Güllü ve Şahin (2018) milli güreşçiler ile çalıştıkları araştırmada, sporda sosyal sorumluluklar alt boyutunda oluşan farkın istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde olduğunu saptamışlardır. Bu farkın ön lisans ve lisans mezunu bireylerden kaynaklandığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda bu çalışmada sportmenlik durumu değişkenleri incelendiğinde eğitim seviyesi arttıkça sportmenlik alt boyutlarının da yüksek bir ortalama olduğu belirlenmiştir. Kılınç (2020) çalışmasında, sportmenlik değişkeni ile eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi incelemiş ve sportmenlik alt boyutlarından sosyal normlara uyum alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmuştur. Başka bir çalışmada Turan (2021) sporcuların sportmenlik yönelimlerini çeşitli değişkenler açısından incelemiştir. Elde etmiş olduğu veriler incelendiğinde katılımcıların eğitim düzeylerine göre sportmenlik yönelim düzeylerindeki alt boyutlardan kurallara ve yönetime saygı ve sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark belirlenmiştir. Kurallar ve yönetime saygı alt boyutunda ilkokul düzeyinin diğer eğitim düzeyleri ile arasında ortaokul ve lisansüstü düzeyleri arasında; sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda ortaokul düzeyinin ilkokul, lise ve üniversite düzeyleri arasında ve lisansüstü düzeyinin ilkokul, ortaokul ve lise düzeyleri arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4.11. incelendiğinde, katılımcıların empatik eğilim düzeyleri eğitim seviyesi değişkenine göre incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucunda anlamlı değişimler saptanmıştır ($p<0,05$). İlgili bulgulara göre lisans grubundaki katılımcıların ortalama değerleri, lise grubundaki katılımcıların ortalama değerlerine göre anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Bunun sebebinin eğitim seviyesi en yüksek olan katılımcıların, empatik eğilimlerinin en iyi seviyede olduğu da söylenebilir ancak iletişim algısı düşük olan ilköğretim çağındaki bireylerin ortaöğretimdeki bireylere göre empatik eğilim düzeyinin düşük olduğu, lisans gurubunda

bulunan bireylerin bulunduğu ortamdaki başka bir bölgede yaşamına devam ettiği ve burada yaşanan uyum sorunlarından dolayı empatik eğilim düzeylerinin düşük olduğu düşünülmektedir. Lisans dönemini tamamlayan bireylerin iletişim ve empatik eğilim düzeylerinin yüksek lisans döneminde daha yüksek olması beklenmektedir. Alanyazına bakıldığında çalışmamızı destekleyen araştırmalar tespit edilmiştir. Türkeli ve diğerleri, (2017) yapmış oldukları çalışmada katılımcıların eğitim düzeyi ile empatik düşünme becerisi arasındaki ilişkiye bakmışlardır. Elde etmiş oldukları bulgular sonucunda üniversiteden mezun olan bireyler ve üniversiteye devam eden bireyler arasında eğitim düzeyi ile empatik düşünme becerisi açısından üniversiteden mezun olan bireylerin lehine anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Tutuk ve diğerleri, (2002) yapmış oldukları çalışmada eğitim seviyesi arttıkça empatik eğilim ve iletişim becerilerinin de arttığını tespit etmişlerdir. Yine yapılmış başka bir çalışmada da sporcuların eğitim düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmiştir (Öztürk, 2016). Ayrıca İnan ve Kartal (2018) yaptıkları çalışmada, sporcuların eğitim düzeyi değişkeni ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olduğunu tespit etmişlerdir. Bu konuda bazı araştırma sonuçlarının, bu araştırma sonucuyla örtüşmediği görülmektedir. Topçu (2019) yapmış olduğu çalışmada lise öğrencilerinin eğitim değişkeni ile empatik düşünme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Elde etmiş olduğu bulgulara göre, eğitim düzeyi ile empatik düşünme becerisi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulmamıştır. Yine Eroğlu (2018) çalışmasında da öğrenim düzeyi ile empatik eğilim düzeyi arasında istatistiksel olarak bir fark görülmemektedir. Alanyazın incelendiğinde, eğitim düzeyi ile empatik eğilim düzeyi arasında bu araştırma sonuçlarını hem destekler nitelikte hem de desteklemeyen nitelikte çalışmaların olduğunu söylemek mümkündür. Bu farklılığın nedeni olarak eğitim seviyesinin bireylerin düşünme yapılarını olumlu yönde etkileyeceği akla gelmektedir. Ancak çalışmaların büyük çoğunluğunda, bireylerin eğitim seviyesi arttıkça empatik düşünme becerilerinin de artmış olduğu gözlemlenmektedir. Buda eğitim seviyesi yükseldikçe bireylerin empatik düşünme düzeyini olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Tablo 4.6 bakıldığında, katılımcıların sportmenlik yönelimleri sporculuk geçmişi değişkenine göre incelenmiştir. Bu doğrultuda sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluğa bağlılık, rakibe saygı ve ölçek genelinde anlamlı farklılık bulunmazken ortalama değerlerinin yüksek olduğu görülmektedir. Yalçın ve diğerleri, (2020) çalışmalarında sporculuk geçmişi değişkeni ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişkide istatistiksel açıdan anlamlı bir farka rastlamamışlardır. Yine Gürpınar ve Kurşun (2013) yaptıkları çalışmada, deneyim yılı değişkenine ile sportmenlik yönelim alt boyutlarından rakibe saygı, sosyal normlara uyum, sporda sorumluluklara bağlılık, kurallar ve yönetime saygı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma tespit etmemişlerdir. Ancak çalışmada anlamlı bir fark olmamasına rağmen 1-3 yıl sporcu geçmişine sahip sporcuların aralığında olan

sporcuların sportmenlik yönelim ölçeğindeki sosyal normlara uyum, rakibe saygı ve kurallara ve yönetime saygı, alt boyutlarında ortalama sonuçlarının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ulukan (2021) çalışmasında, katılımcıların spor yapma yılının sportmenlik durumlarında sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluğa bağlılık alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığını tespit etmiştir.

Tablo 4.12. incelendiğinde, katılımcıların empatik eğilimleri sporculuk geçmişi değişkenine göre incelenmiş olup anlamlı değişimler tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Bu çalışmalardaki farkın istatistiksel olarak anlamlı düzeyde olmamasının nedenleri olarak; sporcuların deneyim yılına bakılmaksızın sporcunun karakteristik özellikleri, yarışma esnasında profesyonelce düşünmesi, sporu yapma amacındaki nedenler, sporun maddi boyutları, sporun ve sporcunun toplum tarafından beklenen roller vb. etmenlerden kaynaklandığı söylenebilir. İlgili alanyazında bu araştırma sonucunu destekler nitelikte çalışmalar olduğu görülmektedir. Özsarı ve diğerleri, (2021) çalışmalarında Taekwondo sporcularının hoşgörü eğilimlerinin sporculuk yaşları ile ilişkisine bakmışlardır. Analiz neticesinde empati, kabul ve değer boyutlarında anlamlı bir ilişki olmadığını tespit etmişlerdir. İnan ve Kartal (2018) yapmış oldukları çalışmada, sporcuların deneyim yılı değişkeni ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını tespit etmişlerdir. Bunun yanı sıra Şakar (2012) çalışmasında, spor yılı ile empatik eğilim düzeylerinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma olmadığını belirlemiştir. Aynı zamanda Karabulut ve Bahadır (2013) yapmış oldukları çalışmada, Judo branşı yapan sporcuların spor yılı ile empatik eğilim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma olmadığını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Topçu (2019) araştırmasında spor yılı ile empatik eğilim düzeyi arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır.

Tablo 4.7. incelendiğinde, katılımcıların sportmenlik yönelimlerinin, spor branşı değişkenine göre farklılaşp-farklılaşmadığı anova testi ile analiz edilmiştir. Bunun sonucunda sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluğa bağlılık, rakibe saygı ve ölçek genelinde anlamlı değişimlere rastlanmamıştır ($p> 0,05$). Savunma sporlarına genel olarak bakıldığında tüm branşların benzer özellikler gösterdiğini ve bunun sonucunda da araştırmamızda anlamlı farklılıklar olmaması beklenilmektedir. Aynı zamanda ortalama değerler göz önünde bulundurulduğunda tüm branşlardaki sporcuların sportmenlik yönelimlerinin yüksek seviyede olduğu söylenebilir. Yalçın ve diğerleri, (2020) çalışmalarında bireysel ve takım sporları ile sportmenlik yönelimleri arasındaki ilişki incelendiğinde farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı belirlenmiştir. Kılınç (2020) ise çalışmasında, katılımcı sporcuların branş değişkenine göre sportmenlik yönelimleri alt boyutunda anlamlı bir farklılaşma olduğunu belirtmiştir. Bu farklılaşma sosyal norm alt boyutunda, voleybol ile basketbol arasında ve voleybol ile futbol arasında anlamlı düzeydedir. Bu bulgular kapsamında

voleybol branşı ile uğraşan sporcuların sportmenlik ortalaması futbol ve basketbol sporuyla uğraşan sporculara göre daha yüksektir. Kurallara ve yönetime saygı alt boyutunda ise branş bazında futbol ile güreş ve voleybol ile güreş arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Güreş branşı ile ilgilenen sporcuların sportmenlik ortalamasının futbol ve voleybol sporu yapanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Bu farkın nedeni ise yapılan çalışma alanı ve araştırılan farklı branşlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 4.13 incelendiğinde, katılımcıların empatik eğilimleri spor branşı değişkenine incelenmiş olup analiz sonucunda anlamlı değişimler tespit edilmiştir ($p < 0,05$). Anlamlı farklılıkların Wushu -Muaythai, Wushu -Kick Boks, Wushu -Judo, Wushu -Boks branşları arasında olduğu, Wushu branşındaki sporculara ait ortalama değerlerin; Muaythai, Kick Boks, Judo ve Boks branşlarındaki sporculara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. En yüksek ortalama değerler, Wushu branşına aitken en düşük ortalama değerler Kick Boks branşı sporcularına aittir. Bu farklılaşmanın temel nedenini, Uzakdoğu sporları arasında saldırı ve savunmanın akrobasi ve koreografinin içinde bulunduğu beden ve ruh uyumunun sağlanmasının amaçlanmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Wushu sporunun diğer savunma sporlarından en önemli farkının Wushu 'nun doğasında bulunan felsefeden ileri geldiği akla gelmektedir. Savunma sporu ile uğraşan elit sporcuların empati becerilerinin spor branşı bazında incelendiği bir çalışmada; Taekwondo sporu ile uğraşan sporcuların Kick Boks sporu yapan sporcuların empatik düşünme alt boyutunda empati becerilerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (Koçak ve Balçıkanlı, 2021). Çalışmamızda da empatik eğilim durumu spor branşı değişkenine göre incelendiğinde; Taekwondo sporu yapan sporcuların empatik eğilim düzeyleri Kick Boks yapan sporculara göre daha yüksektir. Erkuş ve Yakupoğlu (2000) yapmış oldukları çalışmada, basketbol ve voleybolcuların futbolculara oranla empatik eğilimlerinin anlamlı yönde daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Dorak ve Vurgun (2006) yapmış oldukları çalışmada empatik eğiliminin branş bazında anlamlı yönde farklılaşmaya sahip olduğu ve farklılaşmanın basketbol ve voleybol branşını yapan bireyler lehine olduğunu tespit etmişlerdir. Bir kısım araştırma sonuçlarının, bu araştırmanın sonucuyla benzerlik göstermediği belirlenmiştir. Bu çalışmada, Wushu branşı yapan bireylerin empatik eğilim düzeylerinin diğer branşlara göre daha anlamlı düzeyde olduğu belirlenmiştir.

5.2. Sonuçlar

Yapılan çalışma sonucunda; Savunma sporu yapan bireylerde sportmenlik davranışları ile empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi adlı çalışmamızda kullanılan bağımlı değişkenler empati eğilim ölçeği ile çok boyutlu sportmenlik yönelimi ölçeklerinin bağımsız değişkenlere göre (cinsiyet, eğitim düzeyi, yaş, spor branşı ve deneyim yılı) değişim sonuçları aşağıda belirtilmiştir;

1. Sportmenlik yönelim düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşma düzeylerine baktığımızda; sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, rakibe saygı ve ölçek toplam puanlarına göre anlamlı değişim görülmezken, sporda sorumluluklara bağlılık alt boyutunda anlamlı farklılık tespit edilmiş olup, erkeklerin ortalama değerlerinin azda daha yüksek olduğu görülmektedir.
2. Sporcuların empati eğilim düzeyleri cinsiyete göre anlamlı değişimler olduğu tespit edilmiş ve erkek ortalama puanlarının kadınlara göre daha yüksektir.
3. Sporcuların sportmenlik yönelim düzeylerinin yaş gruplarına göre karşılaştırıldığında, tüm boyutlarda ve ölçek genelinde en düşük ortalama değerler 18-21 yaş grubuna aitken, en yüksek ortalama değerler 26 ve üzeri yaş grubundakilere aittir. Sporcuların yaşı arttıkça, sportmenlik yönelimlerinin de arttığı gözlemlenmiştir.
4. Sporcuların empati eğilim düzeyleri yaşa gruplarına göre incelendiğinde en düşük ortalama değerlerine sahip grup 18-21 iken, en yüksek ortalama değerlerine sahip grup 22-25 olduğu bulgulanmıştır.
5. Sporcuların sportmenlik yönelim düzeylerinin eğitim seviyelerine göre karşılaştırıldığında ölçeğimizin alt boyutu olan sosyal normlara uyum ortalama değerlerinin orantılı değişim görülmekte olup, eğitim seviyesi yükseldikçe sosyal normlara uyum seviyesi de artmaktadır.
6. Sporcuların empatik eğilimlerinin eğitim seviyesi gruplarına göre karşılaştırıldığında lisans grubundaki katılımcıların ortalama değerleri, lise grubundaki katılımcıların ortalama değerlerine göre anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Eğitim seviyesi en yüksek olan katılımcıların, empatik eğilimlerinin en iyi seviyede olduğu da gözlemlenmiştir.
7. Sporcuların, sportmenlik yönelimlerinin sporculuk geçmişi değişkenine karşılaştırıldığında analiz sonucunda; sosyal normlara uyum, kurallara ve yönetime saygı, sporda sorumluluğa bağlılık, rakibe saygı ve ölçek genelinde anlamlı değişimler tespit edilmemiştir.
8. Sporcuların empatik eğilimlerinin sporculuk geçmişine göre karşılaştırıldığında yapılan analizler sonucunda anlamlı değişim görülmemektedir.
9. Sportmenlik Yönelim düzeyleri spor branşlarına göre incelendiğinde hem toplam puan hem de alt boyutlarına göre (sosyal normlara uyum, sporda sorumluluklara bağlılık, kurallara ve yönetime saygı ve rakibe saygı) karşılaştırıldığında anlamlı değişimler bulgulanmamış olup tüm spor branşlarında sportmenlik yöneliminin ortalama değerlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

10. Sporcuların empatik eğilimlerinin Spor branşı değişkenine göre karşılaştırıldığında anlamlı farklılıkların Wushu -Muaythai, Wushu -Kick Boks, Wushu -Judo, Wushu -Boks branşları arasında olduğu, Wushu branşındaki sporculara ait ortalama değerlerin; Muaythai, Kick Boks, Judo ve Boks branşlarındaki sporculara göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu tespit görülmüştür.
11. Sportmenlik yöneliminin alt boyutları ile empatik eğilim arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişki bulunmaktadır.
12. Sportmenlik yöneliminin kurallara ve yönetime saygı ve sosyal normlara uyum alt boyutları, empatik eğilimi yordamaktadır.

5.3. Öneriler

Savunma sporlarında empatik beceri ve sportmenlik davranışlara yönelik bundan sonra yapılacak araştırmalar için önerilebilecek çalışmalar aşağıdaki gibidir;

1. Spor eğitiminin olduğu her alanda sporculara spor ahlakı ve Fair Play kavramlarını seminer, konferans, söyleşi ve eğitim yoluyla benimsetmek gerekir.
2. Savunma sporları ile ilgili deneysel çalışmalar çok olmasını rağmen psiko-sosyal alanda yapılan çalışmalar sınırlıdır. Bu alanda da çalışmaların artması önem arz etmektedir.
3. Gerek dünyada gerekse de ülkemizde son dönemlerde savunma sporlarına olan ilgi artmıştır. Medyanın da bu konuda üstüne düşeni yaparak insanları savunma sporlarına yönlendirmek için bu branşlara yeterince yer vermesi gerekir.
4. Yaptığımız bu çalışma Şırnak ile sınırlı olmuştur. Bundan sonraki çalışmaların daha geniş örneklemele yapılması bu alana katlı sağlayacaktır.
5. Bu araştırma sadece savunma sporu yapan bireylere yönelik olmuştur. Bundan sonraki çalışlarda savunma sporu yapan bireyler ile diğer sporları yapan bireyler arasında yapılması önem arz etmektedir.
6. Yapmış olduğumuz araştırma 18-35 yaş arasında lisansı savunma sporu yapan bireylerin empatik eğilim düzeyleri ile sportmenlik davranışlar arasındaki ilişkiyi incelemek olmuştur. Bu çalışma daha küçük yaş gruplarına da uygulanabilir.

KAYNAKLAR

- [1]. Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- [2]. Akçakoyun, F., Çalışkan, E., ve Karlı, H. (2010). Dövüş ve takım sporcularının empati düzeylerinin karşılaştırılması. *Türkiye Kick Boks Federasyonu Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 37-47.
- [3]. Akınoğlu, O., Öztürk, C., ve Dilek, D. (2005). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Yeni programa göre geliştirilmiş beşinci baskı. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- [4]. Akkoyun, F. (1982). Empatik anlayış üzerine. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 15(2), 63-69.
- [5]. Aktan, C. C. (2008). Toplam ahlak felsefesi ve toplam ahlak yönetimi. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 65-78.
- [6]. Alpman, C. (1972). *Eğitimin bütünlüğü içinde beden eğitimi ve çağlar boyunca gelişimi*. Millî Eğitim Basımevi.
- [7]. Alver, B. (2003). Çeşitli Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Çalışanların Empatik Becerileri. *Karar Stratejileri ve Psikolojik Belirtileri Arasındaki İlişkiler*, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Erzurum.
- [8]. Atalay, K. (2018). *Muaythai antrenörlerinin liderlik anlayışları ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.
- [9]. Atasoy, B., ve Kuter, F. Ö. (2005). Küreselleşme ve spor. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 11-22.
- [10]. Atasoy, M., Dalkılıç, M., ve Uğraş, S. (2017). Yapay sinir ağları ile dövüş sporları alanında lisanslı sporcu sayılarının tahmini. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 1(1), 33-37.
- [11]. Ataşalar, J. (1996). *Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine cinsiyet ve yaşlarına göre kendini açma davranışları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- [12]. Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., Bem, D. J., ve Nolen-Hoeksema, S. (2012). *Psikolojiye Giriş* (Çev. Yavuz Alogan). Ankara, Arkadaş Yayınları.
- [13]. Ayan, S. (2006). Şiddet ve Fanatizm. *C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 191-209.
- [14]. Aydın, A. (2005). *Dil tarih coğrafya fakültesi öğrencilerinin değer hiyerarşileri ile ilahiyat fakültesi öğrencilerinin değer hiyerarşilerinin karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [15]. Balçıkanlı, G. S. (2009). *Profesyonel futbolcuların Fair Playe yönelik davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki* (Yayınlanmış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü,
- [16]. Barnett, M. (1987). Çocuklarda empati ve ilgili tepkiler. *Empati ve gelişimi*, 146-162.
- [17]. Bartoll, O. C. (2019). Los valores educativos del deporte: el fair-play como ética cívica. *Utopía y praxis latinoamericana: revista internacional de filosofía iberoamericana y teoría social*, (87), 86-96.
- [18]. Bayındır, M. (2018). Antrenörlerin liderlik özellikleri ile empati düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- [19]. Baysal, A. C. (1981). *Sosyal ve örgütsel psikolojide tutumlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi.
- [20]. Bora E, Baysan L. (2009). Empati Ölçeği Türkçe Formunun Üniversite Öğrencilerinde Psikometrik Özellikleri. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 19 (1), 39-47.
- [21]. Boratav, P. N. (1999). *Yüz soruda Türk folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- [22]. Çavdar, E., Balçıkanlı, G. S., ve Metin, K. (2019). Okul sporlarında alınan disiplin cezaları ve nedenlerinin fair play çerçevesinde incelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 24(3), 143-154.

- [23]. Çelik, E., ve Çağdaş, A. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(23), 23-38.
- [24]. Çelik, E. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Ana Bilim Dalı, Konya.
- [25]. Davis, C. M. (2005). Empati nedir, empati öğretilbilir mi. *Ö. Sezer ve S. Damar, (Çev.). İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(9), 77-88.
- [26]. Davis, M. H. (1983). Measuring individual differences in empathy: Evidence for a multidimensional approach. *Journal of personality and social psychology*, 44(1), 113.
- [27]. Dixon, N. (1999). On winning and athletic superiority. *Journal of the Philosophy of Sport*, 26(1), 10-26.
- [28]. Djordjic, V. (2019). Bracketed Morality in Sport. *Physical Education and Sport Through the Centuries*, 6(2), 34-45.
- [29]. Dolaşır, S. (2006). Antrenörlük etiği ve ilkeleri. *Gazi Kitabevi, Baran Ofset: Ankara*.
- [30]. Dorak, F., ve Vurgun, N. (2006). Takım Sporları Açısından Empati ve Takım Birlikteliği İlişkisi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2), 73-77.
- [31]. Dökmen, Ü (2011). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. Remzi Kitabevi, İstanbul
- [32]. Dökmen, Ü, (2006). İletişim Çatışmaları, Empati, 35. *Baskı, Sistem Yayıncılık, Ankara*.
- [33]. Dökmen, Ü. (1987). Empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişki. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 20(1), 183-207.
- [34]. Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 21(1), 155-190.
- [35]. Dökmen, Ü. (2012). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*, 47. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- [36]. Elik, T. (2017). *Güneydoğu Anadolu bölgesi futbol takımlarında amatör olarak futbol oynayan sporcuların sportmenlik yönelimleri ve empatik eğilim düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [37]. Eraslan, M. (2015). Gençlerde duygusal zekâ ve empatik eğilim düzeylerinin yaş, cinsiyet ve spor yapma değişkenlerine göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(4), 1839-1852.
- [38]. Erdemli, A. (2008). *Spor yapan insan*. İstanbul: E Yayınları, 125.
- [39]. Erkuş, A., ve Yakupoğlu, S. (2001). Spor Ortamında Empati Ölçeği (Sem) Geliştirme Çalışması. *Spor Bilimleri Dergisi*, 12(1), 22-31.
- [40]. Estrada, J. A. C., González-Mesa, C. G., ve Méndez, J. M. (2007). Participación en el deporte y Fair Play. *Psicothema*, 57-64.
- [41]. Fidan, N. K. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 2(20), 1-18.
- [42]. *Gaziantep Arslan, Y., ve Balçıkanlı, G. S. (2019). Genderwise investigation of empathy skills in child athletes. Turkish Journal of Sport and Exercise*, 21(2), 234-237.
- [43]. George D, Mallery M, (2010). *SPSS for windows step by step a simple guide and reference*. 17,0 update (10a ed.) Pearson, Boston
- [44]. Gerek, Z., Ünveren, A., ve Seyhan, S. (2015). 19. Türkiye’de Futbolla İlgili Yazılı Medyada Kullanılan Argo, Küfür ve Savaş Metaforlarının İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(44), 190-197.
- [45]. Gökdoğan, Ç. (2019). *Amatör dövüş sporcularının sosyal güvenlikleri ile ilgili farkındalıklarının belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi.
- [46]. Green, B. C., Parks, J. B., ve Quarterman, J. (2003). Psychology of sport consumer behavior. *Contemporary sport management*, 1(2), 127-146.
- [47]. Güllü, M. (2015). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin bölümlerine göre eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- [48]. Güllü, S. (2018). Sporcuların antrenör-sporcu ilişkisi ile sportmenlik yönelimleri üzerine bir araştırma. *Sportmetre Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 190-204.

- [49]. Güllü, S., ve Şahin, S. (2018). Milli Güreşçilerin Sportmenlik Yönelim Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma. *Electronic Turkish Studies*, 13(18).
- [50]. Gürpınar, B., ve Kurşun, S. (2013). Basketbolcuların ve futbolcuların sportmenlik yönelimleri. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 3(1), 171-176.
- [51]. Güvendi, B., ve Işım Türksoy, A. (2019). Moral disengagement and aggression in fight sport athletes. *Journal of Education and Training Studies*, 7(7), 118-123.
- [52]. Güvendi, B., ve Pehlivan, M. Y. (2020). Dövüş Sporcularının Kendi Kendilerine Konuşmaları İle Saldırganlık Ve Öfke Davranışlarının İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 168-176.
- [53]. Hande, İ. ve Kartal, M. Amatör Futbolcuların Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi Adıyaman İli Örneği. *Journal of Institute of Economic Development and Social Researches*, 4(14), 691-696.
- [54]. Heringer, H. J. (1990). Regeln und Fairneß. Woher bezieht der Sport seine Moral. *Kulturgut oder Körperkult*, 2 (3), 157-171.
- [55]. Hoffman, M. L. (1987). The contribution of empathy to justice and moral judgment. *Empathy and its development*, 2 (5), 4780.
- [56]. Hopkins, E. F. ve C. D. Lantz (1999). Sportsmanship Attitude Differences Between Defensive and Offensive Youth Soccer Players. *The Physical Educator*, 56(4), 179-185.
- [57]. İmamoğlu, M., ve İmamoğlu, O. (2018). Roma Zamanı Ve Öncesinde Çıplak Yumruk Ve Eldivenli Boks. *Journal of International Social Research*, 11(59).
- [58]. İnceoğlu, M. (2011). *Tutum-algı iletişim*. Siyasal Kitabevi.
- [59]. Júnior, I. L. M., Vargas, P. I., ve Capraro, A. M. (2021). A disseminação do Muaythai no Brasil: narrativas e memórias dos mestres pioneiros. *História Oral*, 24(2), 69-88.
- [60]. Kagitçibasi, Ç. (2005). *Yeni insan ve insanlar* (10. baskı). İstanbul: Evrim Yayınevi.
- [61]. Kala, C. (2018). *Taekwondoda bacak kuvvetinin teknik sürate ve vuruşa etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- [62]. Kalaycı Ş, (2018). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. 8.baskı. Ankara, Dinamik Akademi Yayıncılık.
- [63]. Karabulut, O. E. ve Bahadır, Z.(2013). Ümit Milli Judo takımının olumsuz değerlendirilmekten korkma ve empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* 7,(2).
- [64]. Karakaya, M. A. (2002). *Takım sporu yapan sporcularla bireysel spor yapan sporcuların saldırganlık düzeylerinin karşılaştırılması*. Niğde Üniversitesi Aksaray Besyo örneği, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- [65]. Karasar, N. (2019). *Bilimsel araştırma yöntemi*. 34. Baskı. Ankara, Nobel.
- [66]. Katman, H. A. (2010). *Okul yöneticilerinin empatik eğilimlerinin incelenmesi: Isparta il merkezi örneği*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), SDÜ, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- [67]. Kaya, M., ve Aydın, C. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Omuş'd: Ondokuz Mayıs University Review of the Faculty of Divinity*, 2(30).
- [68]. Kılıç, S., Doğan, S., ve Demiral, Ö. (2007). Kurumların başarısında duygusal zekânın rolü ve önemi. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 209-230.
- [69]. Kılınç, B. (2020) *Farklı Spor Branşlarıyla Uğraşan Bireylerin Sportmenlik Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yozgat Bozok Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalı, Yozgat.
- [70]. Kırımoğlu, H., Gezer, E., Devenci, A. ve Gülle, M. (2014). Spor Eğitimi Alan ve Almayan Bireylerin Saldırganlık ve Empatik Eğilim Düzeylerinin İncelenmesi. *ERPA 2014. International Congresses on Education. İstanbul University*, 3 (8). 06-08.
- [71]. Kocaer, G. (2019). *Beden eğitimi ve spor öğretmenleri ve adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, serbest zaman ilgilenim ve rekreasyon faaliyetlerine yönelik fayda düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Bartın ili örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

- [72]. Koç, A. (2020). *Boks Antrenörlerinin İletişim Becerileri ve Liderlik Tarzlarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü.
- [73]. Koçak, İ., ve Balçıklı, G. S. (2021). Savunma Sporları ve Empati: Elit Sporcularda Empati Becerilerinin İncelenmesi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 26(2), 203-218.
- [74]. Kozdras, G. P. (2019). Empathy in children practising Judo compared to their non-practicing peers. *Revista de Artes Marciales Asiáticas*, 14(2s), 40-42.
- [75]. Köseoğlu, E. (1994). *Psikolojik danışmanların empatik becerilerinin ve kişilik özelliklerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [76]. Kulaber E. (2021). *Spor lisesi ile beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğrencilerin sportmenlik yönelimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- [77]. Kumbaroğlu, Z. B. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ile benlik saygısı düzeylerinin çeşitli sosyo-demografik özelliklerine göre karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [78]. Lewis, M., Haviland-Jones, J. M., Feldman Barrett, L. (2008). *Handbook of Emotions*. Third Edition, The Guilford Press, New York.
- [79]. Madigan, D. J., Stoeber, J., ve Passfield, L. (2016). Motivation mediates the perfectionism–burnout relationship: A three-wave longitudinal study with junior athletes. *Journal of sport and exercise psychology*, 38(4), 341-354.
- [80]. McDonald, N. M., ve Messinger, D. S. (2011). The development of empathy: How, when, and why. *Moral behavior and free will: A neurobiological and philosophical approach*, 333-359.
- [81]. Miller, B. W., Roberts, G. C., ve Ommundsen, Y. (2004). Effect of motivational climate on sportspersonship among competitive youth male and female football players. *Scandinavian Journal of Medicine ve Science in Sports*, 14(3), 193-202.
- [82]. Mutlu, T. O., ve Algül, M. (2019). Kick Boks Sporcularının Öz Liderlik Algıları İle Sporda Kişiler Arası Davranış Düzeylerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 6(3), 35-48.
- [83]. Ölmez, G. ve Ali Ş. K. (2021). Boks ve kafes dövüşü müsabakalarında gerçekleştirilen spor kurallarına uygun davranışların suç teorisi bakımından değerlendirilmesi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25.(2) 669-710.
- [84]. Öner, N. (2001). *Farklı cinsiyet rol yönelimli kız ve erkek üniversite öğrencilerinin empatik beceri düzeylerinin karşılaştırılması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- [85]. Özbaltalı M. (2018). *Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin İletişim Becerileri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [86]. Özbek, O. (1999). Sporda Etik Dışı Davranış Alanları Ve Etik İlkeler. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (4), 38-50.
- [87]. Özodaşık, M. (2009). *Kişilerarası İletişim Sürecinde Algı, İkna ve Empatik İlişkiler*. Konya: Tablet Yayınları.
- [88]. Özsarı, A., Hamdi, P., Şirin, P., ve Bülent Fişekçioğlu, İ. (2021). Taekwondo Sporcularının Hoşgörü Eğilimlerinin İncelenmesi. *Ulusal Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 40-50.
- [89]. Öztürk, A., Bayazıt, B., ve Gencer, E. (2016). Investigation Of Empathic Tendency And Problem Solving Skills Of Judo Athletes (Sample Of Center Of Olympic Preperation In Trabzon). *Sstb International Refereed Academic Journal of Sports, Health ve Medical Sciences*, 3 (18).
- [90]. Pehlivan, Z., ve Konukman, F. (2004). Fair-Play Kavramının Geliştirilmesinde Okul Sporunun Yeri Ve Önemi. *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 49-53.
- [91]. Pilz, G. A., ve Wewer, W. (1987). *Erfolg oder Fair Play?: Sport als Spiegel der Gesellschaft*. Copress Verlag.
- [92]. Ponseti Verdaguer, F. J., Cantalops, J., Borràs Rotger, P. A., ve Garcia Mas, A. (2017). Does cheating and gamesmanship to be reconsidered regarding fair-play in grassroots sports?. *Revista de psicología del deporte*, 26(3), 0028-32.

- [93]. Ramazanoğlu, F., Canikli, A., ve Saygın, Ö. (2002). Futbolcular İle Taekwondocuların Saldırganlık Düzeylerinin Karşılaştırılması/The Comparing Of Aggressiveness Level Of Footballers And Taekwondo Athletes. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(2).
- [94]. Renson, R. (2009). Fair Play: Its origins and meanings in sport and society. *Kinesiology*, 41(1.), 5-18.
- [95]. Rueckert, L., Branch, B., ve Doan, T. (2011). Are gender differences in empathy due to differences in emotional reactivity?. *Psychology*, 2(6), 574.
- [96]. Salmış, F. (2011). *Tekno insan çağında iletişim ve empati kaybı*. Elit Kültür.
- [97]. Sayaca, Ç. ve Erkan, B. (2021). Kick Boks Sporcularında Skapular Diskinezi, Beden İmajı ve Benlik Saygısının Değerlendirilmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(2).
- [98]. Sezen-Balçıklı, G. (2009). *Profesyonel futbolcuların Fair Playe yönelik davranışları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki*.(Yayınlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- [99]. Sezen-Balçıklı, G. (2010). Çok Boyutlu Sportmenlik Yönelimi Ölçeği'nin Türkçe Uyarlaması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Gazi beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*, 15(1), 1-10.
- [100]. Simon, R. L. (1991). Fair Play: Sports, values, and society.
- [101]. Singh, P. K., Sharad, C., ve Shalini, S. (2013). Study of morality among players of individual and combative sports. *Golden Research Thoughts*, 3(3), 2841-2841.
- [102]. Soygüden, A. (2019). Sporda Yaşanan Örnek Etik Davranışların Toplumsal Karakterin Oluşmasına Etkileri. *Helal ve Etik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 60-72.
- [103]. Soykan, A. (2009). *Karate sporcularında uyarılma düzeyinin Hedefe yönelik Hareket Koordinasyonuna Etkisi*,(Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- [104]. Sülün, F., Susuz, Y. E., Varol, Y. K., ve Çolakoğlu, F. F. (2021). Judo Antrenörlerinin Sportmenlik Yönelimleri İle Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 285-300.
- [105]. Şahin, E., ve Fidan, O. (2009). Psikolojik ihtiyaçları farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(32), 64-74.
- [106]. Şahin, M. (2015). *Spor ahlaki ve sorunları*. Evrensel Basım Yayın.
- [107]. Şakar, M. (2012). *Voleybolcuların empatik beceri düzeylerinin incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanoğlu MehmetBey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Karaman.
- [108]. Tabachnick, B.G. ve Fidell, L.S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (Çev: Mustafa Baloğlu). Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık, s.79.
- [109]. Tanriverdi, H. (2012). Spor ahlaki ve şiddet. *The Journal of Academic Social Science Studies. Publication of Association Espirit, Société et Rencontre Strasbourg/France*, 5(8), 1071-1093.
- [110]. Taşkıran, E., Yenel, F., ve Gürbüz, B. (2009). Danstaki Etik Değerler Ölçeği: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(1), 11-16.
- [111]. TDK. (2021), *Türk Dil Kurumu Sözlüğü*.(18 Aralık 2021) Erişim adresi: <https://www.sozluk.gov.tr>
- [112]. TWF, (2022). Türkiye Wushu fu federasyonu. (12 Ocak 2022) Erişim adresi: <https://www.twf.gov.tr/>.
- [113]. Teke, E. (2018). *Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Fair-Play Davranışına Etkisinin İncelenmesi*.(Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı, Muğla.
- [114]. Tel, M. (2014). Türk toplum yaşantısında Fair Play. *International Journal of Science Culture and Sport*, 1, 694-704.
- [115]. Topan, A. (2011). *Ortaöğretim kurumlarında okullar arası futbol müsabakalarına katılan öğrencilerin Fair Play anlayışlarının kulüp deneyimlerine göre incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara, Türkiye.
- [116]. Topcu, Y. (2019). *Farklı statüdeki lise öğrencilerinin spor yapma alışkanlıkları empatik eğilim ve iletişim becerilerinin incelenmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.

- [117]. Toussaint, L., ve Webb, J. R. (2005). Gender differences in the relationship between empathy and forgiveness. *The Journal of social psychology*, 145(6), 673-685.
- [118]. Tsai, E., ve Fung, L. (2005). Sportspersonship in youth basketball and volleyball players. *Athletic Insight*, 7(2), 37-46.
- [119]. Tuncay, T., ve Sunay, İ. L. (2009). Sosyal Hizmet Uygulamasında Empatiyi Yeniden Düşünmek. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(2), 39-56.
- [120]. Turan, E. Kick Boks Sporcularının Sporcu Kimlikleri ile Sportmenlik Yönelimlerinin İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 412-423.
- [121]. Tutuk, A., Al, D., ve Doğan, S. (2002). Hemşirelik öğrencilerinin iletişim becerisi ve empati düzeylerinin belirlenmesi. *CÜ Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 36-41.
- [122]. Türkeli, A., Hazar, Z., Demir, G. T., ve Namlı, S. (2017). Beden eğitimi ve spor alanında pedagojik formasyon alan öğrencilerin öğretmen özyeterlikleri ile mesleğe yönelik tutumlarının incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(3), 1-11.
- [123]. Ulukan, M. (2021). Farklı Dövüş Sporunu Yapan Öğrencilerin Sportmenlik Yönelim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 5(1), 52-62.
- [124]. Urartu, Ü. (1998). Judo Teknik-Taktik-Kondisyon. *İnkılap Kitabevi, İstanbul*, 5-13.
- [125]. Ünal, D. M., ve Durişehvar, Ü. (2003). Sporda Doping Kullanımı. *İstanbul Tıp Fakültesi Dergisi*, 66(3).
- [126]. Vallerand RJ, Briere NM, Blanchard C, Provencher P. (1997). Development and validation of the multidimensional sports personship orientation scale. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(2): 197-206.
- [127]. Vieten, M., Scholz, M., Kilani, H., ve Kohloeffel, M. (2007, December). Reaction time in Taekwondo. In *ISBS-Conference Proceedings Archive*.
- [128]. Wilson, B. (2012). *Sport and peace*. Oxford University Press.
- [129]. Wispé, L. (1986). The distinction between sympathy and empathy: To call forth a concept, a word is needed. *Journal of personality and social psychology*, 50(2), 314.
- [130]. www.tdk.gov.tr Erişim (19.12.2021)
- [131]. Yalçın, Y. G., Tolga, T., ve Çetin, M. Ç. (2020). Amatör olarak spor yapan üniversite öğrencilerinin sportmenlik yönelimlerinin incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 29-34.
- [132]. Yamaner, F. (2001). *Beden eğitimi ve spor'da temel ilkeler*. Ekin Kitabevi
- [133]. Yapan, H. T. (1992). *Spor ahlaki-beden eğitimi dersinde ahlaki eğitim*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [134]. Yavuz Eroğlu, S. (2018). Hakemlerin ahlaki olgunluk ve empati düzeylerinin karar verme stillerine etkisinin incelenmesi. Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- [135]. Yazıcı, A. G. (2014). Toplumsal dinamizm ve spor. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 3(1), 394-405.
- [136]. Yelikaya, B. (2012). *Spor Kavramında Dönüşüm Ve Sporun Bir Sosyal Politika Aracı Olarak Kullanımı* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).
- [137]. Yıldırım, İ. (1992). Sporda Fair Play Kavramının Tarihsel Boyutları.
- [138]. Yıldırım, İ. (2004). Fair Play: Kapsamı, Türkiye'deki Görünümü ve Geliştirme Perspektifleri. *Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 9(4), 3-16.
- [139]. Yıldırım, İ. (2011). Fair Play: Etimolojik, semantik ve tarihsel bir bakış.
- [140]. Yıldırım, M. (2017). Üniversitelerde okul ve kulüp takımlarında oynayan sporcuların sporda fair-play anlayışlarının belirlenmesi (eskisehir osmangazi üniversitesi örneği). İnönü Üniversitesi, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi (İÜBESBD)*, 4(1), 01-15.
- [141]. Yılmaz, A. (2003). *Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [142]. Yılmaz, D. S. (2021). Content Analysis Of Some Doctoral Thesis Studies Carried Out In Turkey On The Branch Of Taekwondo In The Field Of Sports Sciences. *European Journal of Physical Education and Sport Science*, 7(4).
- [143]. Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler eğitimi dergisi*, 7(17), 109-128.

- [144]. Yılmaz, İ., ve Akyel, Y. (2008). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Empatik Eğilim Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3)
- [145]. Yılmaz, S. (2013). *Spor yapan ve yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin empatik eğilimleri ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (İstanbul ili Bayrampaşa ilçesi örneği). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [146]. Yoncalık, O., ve Gündoğdu, C. (2007). Sporda ahlaki bir sorun olarak doping. *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 128-134.
- [147]. Yurttaş, A. (2001). *Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Empatik Becerileri İle Problem Çözme Becerilerinin Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- [148]. Zanc, I., ve Lupu, I. (2009). Fair-play și înșelătorie în sport. *Palestrica of the Third Millennium Civilization ve Sport*, 10(1).
- [149]. Zengi, D. C. (2018). Kadınlar juda şampiyonası müsabaka analizi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [150]. Zetaruk, M. N., Violan, M. A., Zurakowski, D., ve Micheli, L. J. (2000). Karate injuries in children and adolescents. *Accident Analysis ve Prevention*, 32

EKLER

Ek-1 Kişisel Bilgi Formu

ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ VE EMPATİK EĞİLİM DÜZEY ÖLÇEKLERİ SPORTMENLİK DAVRANIŞI VE EMPATİK EĞİLİM DÜZEYİ İLE İLGİLİ VERİLEN ÖNERMELERE KATILMA DERECEYİZİ BELİRTİLEN DERECELER DOĞRULTUSUNDA İŞARETLEYİNİZ

Değerli Katılımcı;

Bu ölçek, bireylerin "Sportmenlik Anlayışını ve Empatik eğilim düzeyinizi incelemeyi amaçlayan bilimsel bir çalışma için veri toplama aracı olarak hazırlanmıştır. Her birey, diğer bireylerden farklı olduğundan bu ankette doğru veya yanlış cevap yoktur. Cevaplarınız gizli tutulacak ve sadece bu araştırma kapsamında kullanılacaktır. Göstereceğiniz ilgi ve özene şimdiden teşekkür ederim.

Mersin Üniversitesi
Yüksek Lisans Öğrencisi
Nazmi DUYGU

1.Cinsiyet: Erkek () Kadın ()

2. Eğitim Düzeyi: İlköğretim (...) Lise (...) Üniversite (...) Lisansüstü(...)

3.Yaşınız:

4. Kaç yıldan beri yapıyorsunuz (....)

5. Spor Branşınız:

Muaythai ()

Kick Boks ()

Wushu ()

Teakwondo ()

Karate ()

Judo ()

Boks ()

Ek -2 ÇOK BOYUTLU SPORTMENLİK YÖNELİMİ ÖLÇEĞİ

(1) Beni Hiç Tanımlamıyor	(2) Beni Çok Az Tanımlıyor	(3) Beni Kısmen Tanımlıyor	(4) Beni Oldukça Tanımlıyor	(5) Beni Tam Olarak Tanımlıyor
---------------------------------	----------------------------------	----------------------------------	-----------------------------------	---

1.	Maçı kaybetsem de rakibimi tebrik ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2.	Bir yenilgiden sonra rakip takımın antrenörü ile tokalaşırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3.	Bir yarışmadan sonar rakibi mi iyi performansından dolayı kutlarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4.	Galip geldiğimde bile, kaybeden rakibimin gayretini takdir ederim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5.	Kazansam da kaybetsem de rakibimle tokalaşırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6.	Hakem kararlarına uyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7.	Oyun kurallarına saygı duyar ve uyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8.	Yaptığım sporun tüm kurallarına mutlaka uyarım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9.	Hatalı karar yanlış verdiğinde bile hakeme saygı mı kaybetmem.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10.	Hakemler dışında, resmi maç/saha görevlilerinin uyarılarını da dinlerim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11.	Kaybedeceğimden emin olsam bile maçta elimden gelen çabayı gösteririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12.	Maçta çok hata yapsam bile mücadeleyi bırakmam.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13.	Eksikleri mi gidermek için neler yapacağı mı düşünürüm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
14.	Tüm antrenmanlara katılmak benim için önemlidir.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15.	Antrenmanlarda elimden gelen her şeyi yaparım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16.	Yere düşen rakibimin kalkmasına yardım için elimi uzatırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17.	Eğer elimden gelirse, haksız bir şekilde oyundan atılmak üzere olan rakibimin Oyunda kalması için hakemle konuşurum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18.	Rakibim sakatlandığında, yardım alabilmesi için hakemden oyunudur durmasını isterim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19.	Rakibim haksız yere cezalandırılırsa bu durumu düzeltmeye çalışırım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20.	Rakibim spor malzemelerini unutmuşsa yedekleri mi ona ödünç veririm.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek-3 EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ

		Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsızım	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1	Çok sayıda dostum var.	1	2	3	4	5
2	Film izlerken bazen gözlerim yaşarır.	1	2	3	4	5
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissederim	1	2	3	4	5
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlanmış olarak ayrılırlar.	1	2	3	4	5
5	Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.	1	2	3	4	5
6	Duyguları başkalarına iletmede güçlük çekerim.	1	2	3	4	5
7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.	1	2	3	4	5
8	Birisi ile tartışırken bazen dikkatim onun söylediklerinden vereceğim cevap üzerinde yoğunlaşır.	1	2	3	4	5
9	Çevremde çok sevilen bir insanım.	1	2	3	4	5
10	TV'deki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.	1	2	3	4	5
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.	1	2	3	4	5
12	İnsanların çoğu bencildir.	1	2	3	4	5
13	Sinirli bir insanım.	1	2	3	4	5
14	Genellikle insanlara güvenirim.	1	2	3	4	5
15	İnsanlar beni tam olarak anlamıyorlar.	1	2	3	4	5
16	Girişken bir insanım.	1	2	3	4	5
17	Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır.	1	2	3	4	5
18	Genellikle hayatımdan memnunum.	1	2	3	4	5
19	Yakınlarım bana sık sık dertlerini anlatırlar.	1	2	3	4	5
20	Genellikle keyfim yerindedir.	1	2	3	4	5

Ek - 4 Etik Kurul Onayı

Ek - 5 Valilik Onayı

EK - 6 Ölçek Kullanım İzin Formu

ÖZGEÇMİŞ

